

HAZİRAN 2020 / SAYI 50

www.gazeteduvar.com.tr

duvardibi

IRKÇILIK

ALİ ARAYICI
KUMRU TOKTAMIŞ
ZOZAN PEHLİVAN
TAYLAN ACAR
İSMAİL TUFAN
ESRA ERİN
ÖMER PAÇAL
MEHTAP TOSUN
KUZEY YÜCEL

Bu sayıda...

4

Covid-19 salgını ırkçılığı
tetikliyor

18

Minnesotalılar dört yüz
yıllık esarete artık yeter
diyor

36

Bir yere gitmedi, o hep
aramızdaydı

50

Protestoların 'beyaz'
dinamikleri

64

Kötülüğün dayanılmaz
cazibesi

10

Kendini beyaz sanma tuzağı ve ABD'de
ırkçılığın öteki tarihi

27

ABD'de yükselen isyan dalgası

43

Hakikat meselesi ve bir şişe su

59

Amerikalı bir siyah hangi yanımıza denk
düşer?

Yayın Tarihi: Haziran 2020
Genel Yayın Yönetmeni: Ali Duran Topuz
Yayına Hazırlayan: Özgür Akkaya

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: Vedat Zencir

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ömer Araz

Katkıda Bulunanlar: Erol Malkoç, Önder Algedik, Mehmet Ali Çelik, İzmir'den Kır Araştırmacıları, Umut Kocagöz, Ali Bülent Erdem, Merve Tuba Tanok, Murat Çepni, Cemil Aksu, Osman Sirkeci

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul Santral (212) 3463601, Faks (212) 3463635

Duvar Dibi Dergi'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden iktibas edilemez.

<https://gazeteduvar.com.tr>
info@gazeteduvar.com.tr

Merhaba,

Gazete Duvar'ın enformatik içeriklerin daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli düşünsel, uzmanlığa dayalı metinler sunma gayretinin ürünlerini Duvardibi'nde derlemeye devam ediyoruz. Korona virüsü salgınıyla baş edemeyen ABD yüz karası bir cinayetle alt üst oldu. George Floyd'un ırkçı bir beyaz polis tarafından öldürülmesi dünyada hala kol gezen ırkçılık gerçeğiyle yeniden yüzleşme gereğini ortaya koydu. Ellinci sayımızı Irkçılık; Ali Arayıcı, Kumru Toktamış, Zozan Pehlivan, Taylan Acar, İsmail Tufan, Esra Erin, Ömer Paçal, Mehtap Tosun ve Kuzey Yücel'in yazılarından oluştu.

Gayret bizden himmet okurdan... İyi okumalar.

Covid-19 salgını ırkçılığı tetikliyor

BM, Asya halkına yönelik fiziksel saldırılar, nefret söylemi ve göçmenlere sağlık hizmetlerinin reddedilmesi konusu hakkında bir rapor hazırladı. BM tarafından yayınlanan bu raporda, Covid-19 salgını sadece bir sağlık pandemisini temsil etmekle kalmıyor, aynı zamanda ırkçılık, yabancı düşmanlığı, dışlanma ve nefreti de yoğunlaştırıyor. BM, Covid-19 salgınının yabancı düşmanlığını, dışlanmayı ve ırkçılığı olağanüstü artırdığı konusunda uyarıda bulundu.

ALİ ARAYICI

Anımsanacağı gibi, Transatlantik köle ticareti ve onun ırkçılık mirası, dünyada insanlığa karşı işlenen en ciddi suçlardan biri olarak kabul ediliyor. Ama, bu sadece insanlık tarihinin karanlık bir dipnotu değildir.

Dünyada neredeyse tüm ülkeleri etkisi altına alan Covid-19 salgınından, günümüzde farklı ülkelerde köle gibi boğaz tokluğuna çalışan, az gelirli yoksul insanlar, göçmen emekçiler ve sığınmacılar; en fazla etkilenen toplumsal katmanlar arasında bulunuyor. Bu salgın nedeniyle, dünyanın pek çok ülkesinde farklı dil, din, renk, kültür ve uluslardan insanlara yönelik; yabancı düşmanlığı, ayrımcılık, ırkçılık ve ırkçı saldırılarda, son aylarda önemli düzeyde bir artış oldu.

Anımsanacağı gibi, Transatlantik köle ticareti ve onun ırkçılık mirası, dünyada insanlığa karşı işlenen en ciddi suçlardan biri olarak kabul ediliyor. Ama, bu sadece insanlık tarihinin karanlık bir dipnotu değildir. Bugün, hâlâ daha utanç verici miraslarıyla karşı karşıya kalıyor ve bunu bizzat yaşıyoruz. Bundan bir süre önce, ABD'nin Minneapolis kentinde, George Floyd adlı siyah Afrika kökenli bir insanın; 4 ırkçı polis tarafından nefessiz bırakılarak öldürülmesi olayı buna bir örnektir.

George Floyd'un ırkçı polisler tarafından öldürülmesiyle ilgili olarak, ailesinin ileri sürdüğü şu sözler düşündürücüdür: "Hayvanlardan daha kötü davrandılar. O hayatı için yalvarırken yardım etmek için kimse hiçbir müdahalede bulunmadı. Ülkede adalet yok." Ayrıca, yeğeni Tera Brown ırkçı polisleri suçlayıp yargılanmaları ge-

Kuşkusuz, bu ırkçı saldırı olayları, sadece emperyalist ABD’de siyah Afrika kökenlilere karşı yapılmıyor. Bu durum, dünyanın birçok gelişmiş emperyalist/kapitalist ülkeleri için de geçerliliğini koruyor.

rektiğine vurgu yaparak şunları söyledi: “Hizmet etmek ve korumak için orada olmaları gerekiyordu ve o hayatı için yalvarırken yardım etmek için hiçbiri bir şey yapmadı. Siyahilere yönelik bu tutum ırkçılıktır. Bize adalet yok.”

Kuşkusuz, bu ırkçı saldırı olayları, sadece emperyalist ABD’de siyah Afrika kökenlilere karşı yapılmıyor. Bu durum, dünyanın birçok gelişmiş emperyalist/kapitalist ülkeleri için de geçerliliğini koruyor. Bu ülkelerde göçmen ya da sığınmacı olarak yaşayan, Latin Amerikalı, Asyalı ve Afrika kökenliler, Çingener, Araplar ve Türkiye kökenli göçmen emekçilerde, bu ve benzeri durumlarla karşı karşıya kalıyor.

KÖLELİĞİN MİRASIYLA YÜZLEŞME

UNESCO’ya üye devletlerin ve bazı STK’nin (Sivil Toplum Kuruluşları) katkısıyla, 28 Mayıs 2020 tarihinde saat 16’da yapılan; UNESCO’nun web semineri serisinin 9. toplantısında, özel olarak Covid-19 salgını nedeniyle kölecilik, ırkçılık ve eşitsizlik konuları üzerinde duruldu. Bu salgın krizine, küresel ve yerel düzeylerde nasıl yanıt verileceği konusunda; karşılıklı deneyim ve beceri alışverişinde bulunuldu.

Bu seminerde, BM’nin (Birleşmiş Milletler) temel ilkesi olan “kimseyi geride bırakma” hedefinin sosyal bo-

Covid-19 salgını, çarpıcı bir şekilde köle ticareti ve miraslarını, Afrikalılar başta olmak üzere, dünyanın farklı bölgelerinde yaşamak zorunda kalan insanların karşılaştıkları ırkçılık, eşitsizlik ve kırılmalıklar yoluyla ortaya koydu.

yutlarına, artan eşitsizlik, ırkçılık ve ayrımcılık olaylarıyla mücadele etmek için alınan önlemlere özel olarak vurgu yapıldı. Seminer boyunca, özellikle “köleliğin mirasıyla birlikte mücadele etmek: ırkçılık” konusu geniş olarak ele alındı.

UNESCO’nun web semineri, ulusal/yerel düzeydeki siyaset bilimcilere ve çeşitli paydaşlara, bölgesel ve uluslararası organizasyonlara, akademisyenlere, öğrencilere ve STK’lere direkt olarak hitap etti. Konuşmacılar arasında, dünyada kendi alanlarında tanınmış uzmanların yanı sıra, UKSSK’nin (Uluslararası Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Şehirler Koalisyonu-ICCAR) başkanları ve belediye yetkilileri de aktif olarak yer aldı.

Covid-19 salgını, çarpıcı bir şekilde köle ticareti ve miraslarını, Afrikalılar başta olmak üzere, dünyanın farklı bölgelerinde yaşamak zorunda kalan insanların karşılaştıkları ırkçılık, eşitsizlik ve kırılmalıklar yoluyla ortaya koydu. Bununla beraber, hipertansiyon, yetersiz beslenme ve kirliliğe maruz kalma gibi yapısal ırkçılığa bağlı sağlık sorunları; zaten Afrika diasporasındaki topluluklara önemli ölçüde zarar verdi.

Üstelik, Covid-19 salgını Afrikalı insanların durumunu önemli ölçüde kötüleştirdiği gibi, orantısız bir şekil-

BM, Asya halkına yönelik fiziksel saldırılar, nefret söylemi ve göçmenlere sağlık hizmetlerinin reddedilmesi konusunda bir rapor hazırladı. BM tarafından yayınlanan bu raporda, Covid-19 salgını sadece bir sağlık pandemisini temsil etmekle kalmıyor, aynı zamanda ırkçılık, yabancı düşmanlığı, dışlanma ve nefreti de yoğunlaştırıyor.

de acı çekmesine neden oldu. İşte, 28 Mayıs'ta yapılan bu tartışma, UNESCO ve BM Kölelik Anısına Programı-Uluslararası Afrika kökenli insanların 10 yılı (2015-2024) kapsamında düzenlendi. Konunun uzmanları, Transatlantik köle ticaretinin ve onun ırkçılık mirasının anlaşılmasının neden gerekli olduğunu, ekonomik durumun yeniden düzeltilmesinin bir sonraki adımlarının nasıl dönüşümsel bir değişim fırsatı sunacağını açık olarak belirttiler.

BM'DEN UYARI

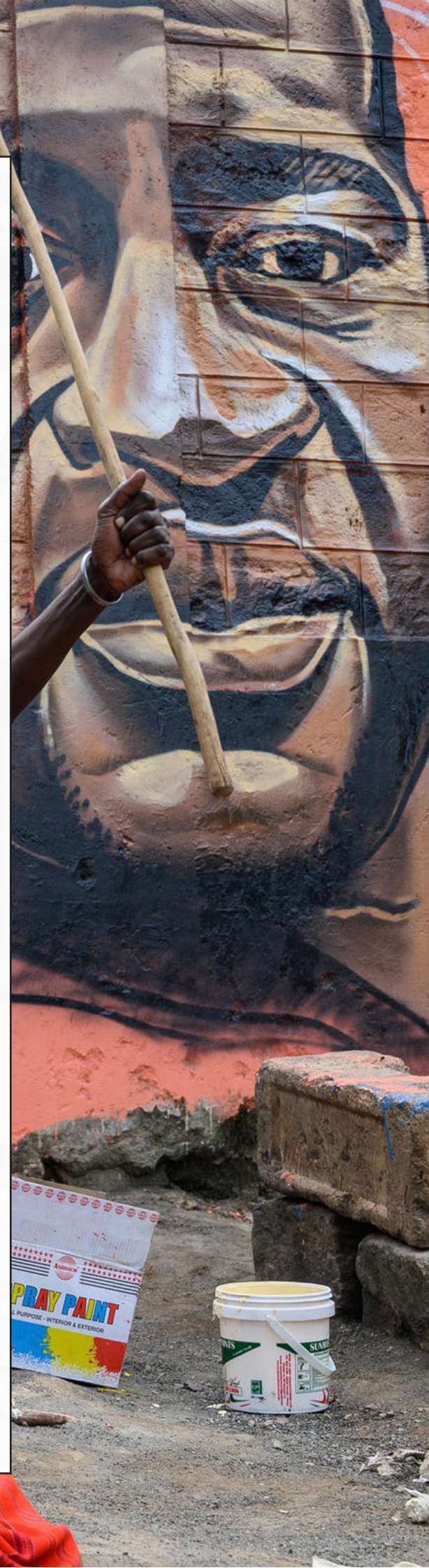
BM, Asya halkına yönelik fiziksel saldırılar, nefret söylemi ve göçmenlere sağlık hizmetlerinin reddedilmesi konusunda bir rapor hazırladı. BM tarafından yayınlanan bu raporda, Covid-19 salgını sadece bir sağlık pandemisini temsil etmekle kalmıyor, aynı zamanda ırkçılık, yabancı düşmanlığı, dışlanma ve nefreti de yoğunlaştırıyor. BM, Covid-19 salgınının yabancı düşmanlığını, dışlanmayı ve ırkçılığı olağanüstü artırdığı konusunda uyarıda bulundu.

Bu raporda, Asyalılara karşı fiziksel saldırılar, azınlıkları Covid-19 virüsünü yaymakla ve göçmenlere sağlık hizmetlerini reddetmekle suçlayan nefret söylemi hakkında geniş olarak bilgi verildi. BM, İnsan Hakları

uzmanları, belgesiz göçmenlere tıbbi bakımını reddetme çağrıları ve pandemi hakkında bilgi eksikliği konusunda endişelerini dile getirdi. BM azınlık meseleleriyle ilgili özel raportörü Fernando de Varennes, bu konuda şu önemli uyarıları yaptı:

“Dünyadaki en savunmasız olanlar genellikle en son destek alan kişilerdir. Bu nedenle, uluslararası toplum ve devletler onları bilgilendirmek, onlara yardım etmek ve korumak için birlikte çalışmalıdır. Bu, mümkün olduğunda hayati bilgileri ve halk sağlığı hizmetlerini etkili bir şekilde iletmek için onlarla kendi dillerinde iletişim kurmanın yanı sıra, onları fiziksel istismar ve nefret söylemine karşı korumak için önlemler uygulamayı içerir.”

Bu bağlamda, Mayıs 2020’den itibaren planlanan UNESCO’nun web seminerleri, toplumsal yapılarda var olan visseral ayrımcılık, dışlamacılık, eşitsizlik ve ırkçılık biçimlerini vurgulayan tematik alanlara odaklandığı için, gerçekten izlenmeye değer. Bu yeni web seminerler serisi, aynı zamanda günümüzde nasıl hareket etmek ve geleceği görmek için; Covid-19 salgının temelini oluşturan belirli sayıda önemli soruyu daha iyi anlamayı amaçlıyor.

Kendini beyaz sanma tuzacı ve ABD'de ırkçılığın öteki tarihi

Siyahların, FBI gibi federal kolluk kuvvetlerinde ve orduda silah altına alınıyor olmaları uzun zamandır bir istihdam ve sosyal entegrasyon politikası olarak yaygın biçimde kullanılmaktadır. Böylesi güçlü federal yapılarda ve ayak işlerine baksınlar diye büyük şehirlerdeki polis birimlerinde siyahların resmi olarak silah altına alınmış olmaları yukarıda sözünü ettiğimiz tarihten gelen gizli veya açık ırkçı beyazlar için kabul edilemez bir durum olagelmıştır.

KUMRU TOKTAMIŞ

Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanagelen acımasız ırkçılığın tarihi kadar, beyaz olma halinin kurumsallaşmış tuzakları ile bu acımasızlık ve tuzaklara karşı verilen mücadelenin de geçmişini kavrayabilmek karşılaştırmalı bakış açısı geliştirebilmek açısından çok önemlidir.

ABD'li siyah yazar James Baldwin 1970'li yıllarda hapiste olan devrimci Angela Davis'e yazdığı mektubunda "Beyaz Amerikalılar, tuzakların en vahşisi olan beyazlıklarına sığınmaya devam ettikleri sürece milyonlarca insanın sırf onları korumak adına öldürülmelerine göz yummuş olacaklar" der. Evet ten renginin pembeye çalıyor olmasının gerçekten bir koruyucu zırh ve ayrıcalıklı bir fırsatlar silsilesine tekabül ettiği bir dünyadır ABD. Oysa bu durum akla gelebilecek tuzakların da en büyüklerinden biridir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanagelen acımasız ırkçılığın tarihi kadar, beyaz olma halinin kurumsallaşmış tuzakları ile bu acımasızlık ve tuzaklara karşı verilen mücadelenin de geçmişini kavrayabilmek karşılaştırmalı bakış açısı geliştirebilmek açısından çok önemlidir.

Türkiye'de olduğu gibi, ABD'de de, mücadeleye tarihten sistematik bir şekilde kopartılmış beyaz ve siyah Amerikalılar için bile geçerli olan en büyük yanılsamalardan biri bence bu geçmişi kölecilik ile doğrudan ilişkilendiren bir indirgemeci, kolaycı yaklaşım. Evet doğrudur, ABD kurulurken kaleme alınan "Bağımsızlık Bildirgesi"nde "başımıza insanlık dışı köle ticaretini köleciliği saran İngiltere'nin Hıristiyan kralına" ağır eleştiri vardır ama bu paragraf bizzat kurucu meclisin köle sahipleri tarafından hasır altı edilmiştir. Evet bu zalim köleci düzenin ortadan kalkabilmesi için 19'uncu yüzyılın sonunda

Siyah yurttaşların hukuki ve meşru olarak ikinci sınıf yurttaş olmalarını kuran ve pekiştiren bu düzen, siyahları alınıp satılacak mal olarak gören düzenden daha ağır yaralar açmıştır ABD toplumunda.

bir iç savaş çıkması gerekmiştir. Ama o gün bugündür hiçbir siyah Amerikalının köle sahibi olmayı anayasal hak olmaktan çıkartan 13'üncü Değişiklik Maddesi'ni kutladığını duymuşluğumuz yoktur. Çünkü, ABD ırkçılığının en korkunç ve bugünlere şekil veren yüzü kölecilik kalktıktan ve endüstriyel düzene geçildikten sonra yaşanmıştır.

IRKÇILIĞIN KÖKENİ KÖLECİLİK-TEN ÇOK KAPİTALİZM

1870'ten 1970'lere kadar süren bu anayasal ve meşru "tecrit" (segregation) düzeni "yasalar önünde eşit olabiliriz ama uzak durun" (Separate But Equal) sistemidir. Siyah yurttaşların hukuki ve meşru olarak ikinci sınıf yurttaş olmalarını kuran ve pekiştiren bu düzen, siyahları alınıp satılacak mal olarak gören düzenden daha ağır yaralar açmıştır ABD toplumunda. Yoksul beyazların üstünlük iddiaları ve arzuları da bu dönemde şekillenerek günümüze kadar gelmiştir de diyebiliriz.

Harvard Üniversitesinden doktora alan ilk siyah Amerikalı olan W.E.B. du Bois bu sosyolojik gerçekliği şöyle açıklar: "İç savaş sonrası, tam endüstrileşme dönemi başlamışken, ABD'de üç yeni toplumsal grup talebi ortaya çıkmıştır: Eskiden köle sahibi olan toprak ağalarının ve yeni endüstri kaptanlarının ucuz işgücüne ihtiyaçları vardır; Avrupadan akın akın gelmekte olan yoksul İtalyanların, İrlandalıların, Almanların ise acilen iş edinmeleri

Avrupa'dan göç eden ve endüstriyel işçi olarak eski kölelerden biraz daha kalifiye olan yoksul beyazlar ne zaman ücret artışı talep etseler, ne zaman greve gitseler işverenler Güney'de zaten terörize edilmiş bir biçimde korku içinde yaşamakta olan siyahları grev kırıcı olarak kullandıklarında yoksul beyazların öfkeleri ırkçı nefrete kolayca dönüşüvermiştir.

gerekmektedir. İş aramakta olan bir başka grup da şimdi artık özgür olan eski kölelerdir. Bu birbirinden yoksul iki grubun ucuz işgücü olabilmek için içine düşüşüverdikleri rekabet düzeni hem ABD'nin dünyanın en zengin ülkesi olmasını sağlamış hem de modern ırkçılığı sistematik olarak kurgulamıştır. Avrupadan göç eden ve endüstriyel işçi olarak eski kölelerden biraz daha kalifiye olan yoksul beyazlar ne zaman ücret artışı talep etseler, ne zaman greve gitseler işverenler Güney'de zaten terörize edilmiş bir biçimde korku içinde yaşamakta olan siyahları grev kırıcı olarak kullandıklarında yoksul beyazların öfkeleri ırkçı nefrete kolayca dönüşüvermiştir. Bu öfke, terör ve nefret düzeni ise tabii ki ücretlerin düşük tutulabilmesi ve kârların hızla yükselebilmelerini sağlamıştır. Tecrit dönemi boyunca ve sonrasında pek çok sendikal mücadelenin hâlâ daha bu rekabetin sahnelenmekte olduğu alanlar olması ABD'deki ücretlerin gelişmiş ülkelere kıyasla çok düşük olmasının nedenidir.

Muazzam bir sivil terör düzeni olan linç pratiği de tamamen bu tecrit döneminin ürünüdür. Bir kölenin linç edilebileceğini sanmak büyük bir akıl tutulmasıdır; para ile satın alınmış bir yük hayvanını öldürmek kadar gereksiz bir harekettir köle sahibi için. Oysa, ABD Anayasası'nın 13'üncü maddesi ile sözde özgürleşmiş "zenci" artık bir ekonomik, siyasi ve kültürel bir tehdit olarak algılandığı için avlanması gereken ve yok edilmesi mubah bir ikinci sınıf unsurdur. Bu durumu, bir köle olarak doğmuş

Gerçekten ABD demokrasisi denen ve yaygın ve geniş katılım geçmişi 50 seneden fazla olmayan sistem siyahların canları pahasına temsili yapılarda yer alabilme kavgalarının tarihi ile de şekillenmiştir.

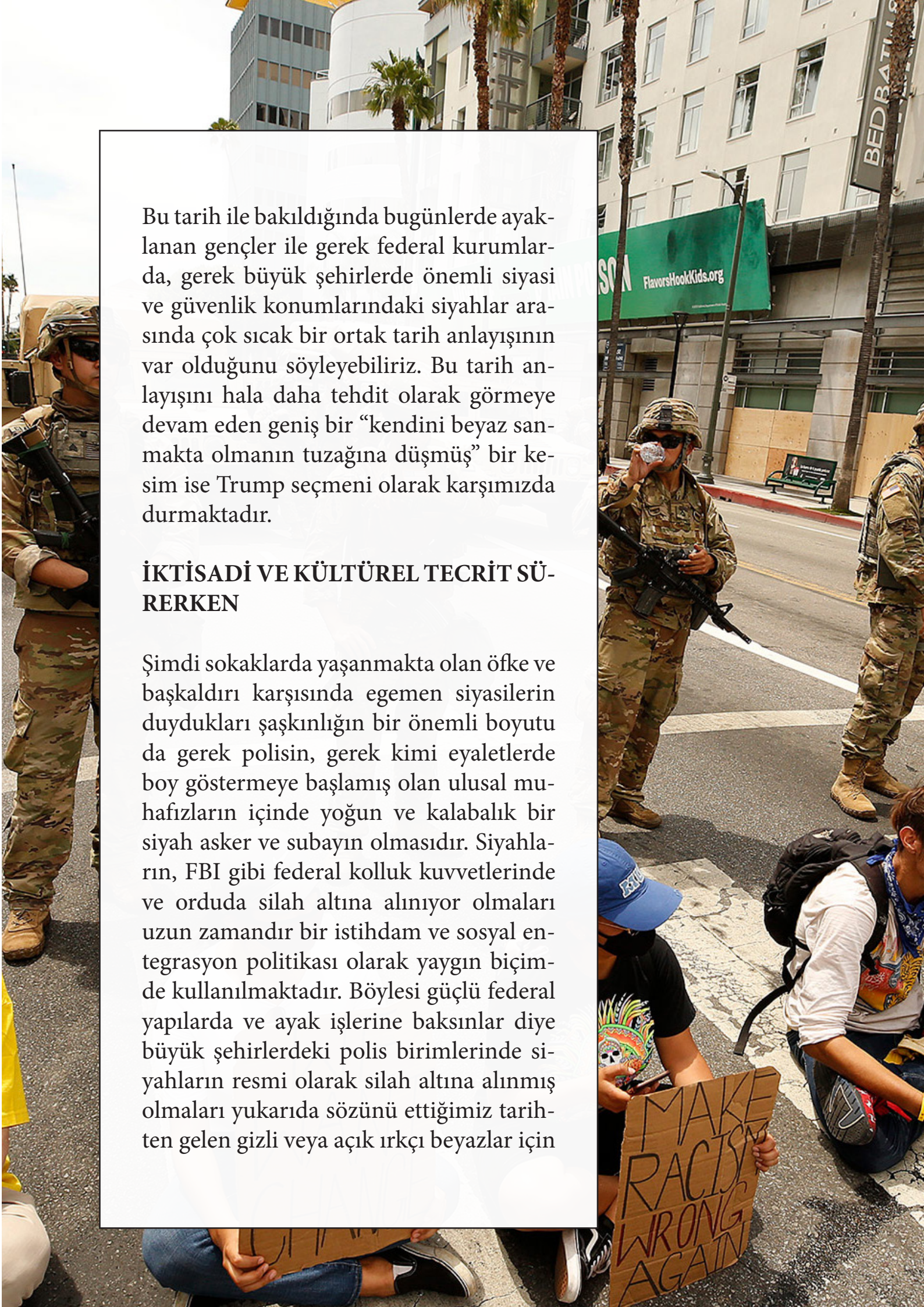
olan feminist gazeteci Ida B. Wells şöyle açıklar: Güneyli beyefendiler savaşa giderken karılarını kızlarını evdeki siyah kâhyalarına teslim etmişlerdi; bu kâhyalar köle oldukları için aile namusuna tehdit olarak görülmüyorlardı. Ancak özgür siyah erkek hayvani duygularını kontrol edemeyen bir canavar olarak kurgulandı ve pek çok linç eylemi “beyaz kadını koruma” adına gerçekleştirildi. Beyaz kadınları da aklı selimden yoksun çocuksu yaratıklar olarak kollayan ve kurgulayan bu anlayış bugün hâlâ daha ABD cinsiyette dair kültürel yapılanmasının köşe taşlarından birisi olarak karşımıza çıkar.

Ida B. Wells’in linç bahaneleri olarak üzerinde durduğu diğer iki konu da bugünlere yarına şekil veren mevzulardır. Linçlerin birinci nedeni, kent ve kasabalardaki beyaz erkanın siyahların ayaklanmalarından ve başkaldırmalarından korkuyor olmaları idi. Dolayısı ile son yüz yıldır sokağa dökülen her siyah adam bir linç tarihinin ağırlığını omuzlarında taşır. Bu nedenle son yıllarda yaşanan polis elinde ölümlerin bu linç tarihinin bir devamı olduğu bilgisinin her iki tarafın da ruhunda izi vardır. Linçlerin ikinci nedeni ise siyahların anaakım politik yapılarda söz sahibi olmalarının önünü kesebilme hedefidir. Gerçekten ABD demokrasisi denen ve yaygın ve geniş katılım geçmişi 50 seneden fazla olmayan sistem siyahların canları pahasına temsili yapılarda yer alabilme kavgalarının tarihi ile de şekillenmiştir.

Bu tarih ile bakıldığında bugünlerde ayaklanan gençler ile gerek federal kurumlarda, gerek büyük şehirlerde önemli siyasi ve güvenlik konularındaki siyahlar arasında çok sıcak bir ortak tarih anlayışının var olduğunu söyleyebiliriz. Bu tarih anlayışını hala daha tehdit olarak görmeye devam eden geniş bir “kendini beyaz sanmakta olmanın tuzağına düşmüş” bir kesim ise Trump seçmeni olarak karşımızda durmaktadır.

İKTİSADİ VE KÜLTÜREL TECRİT SÜRERKEN

Şimdi sokaklarda yaşanmakta olan öfke ve başkaldırı karşısında egemen siyasilerin duydukları şaşkınlığın bir önemli boyutu da gerek polisin, gerek kimi eyaletlerde boy göstermeye başlamış olan ulusal muhafızların içinde yoğun ve kalabalık bir siyah asker ve subayın olmasıdır. Siyahların, FBI gibi federal kolluk kuvvetlerinde ve orduda silah altına alınıyor olmaları uzun zamandır bir istihdam ve sosyal entegrasyon politikası olarak yaygın biçimde kullanılmaktadır. Böylesi güçlü federal yapılarda ve ayak işlerine baksınlar diye büyük şehirlerdeki polis birimlerinde siyahların resmi olarak silah altına alınmış olmaları yukarıda sözünü ettiğimiz tarihten gelen gizli veya açık ırkçı beyazlar için

ABD tarihinde polis kuvvetlerinin beyazları korumak ve siyahları kontrol etmek için yapılandırıldığı bir gerçek. Ancak artık ne siyahların ve diğer azınlıkların önemli bir güç oldukları kentlerdeki polis birliklerinden ne de çoğunluğu siyahlardan ve diğer azınlıklardan oluşan Ulusal Muhafızlardan ezici resmi terör birlikleri çıkartabilmek pek mümkün görünmüyor bana.

kabul edilemez bir durum olagelmiştir. Bu nedenle Los Angeles, Şikago, New York gibi büyük şehirlerin polis birliklerindeki beyazlar ellerindeki güçleri kaybetmemek için on yıllardır her türlü reforma direnirler. Örneğin şu andaki New York şehri belediye başkanı Bill deBlasio zamanında “benim oğlum da siyah” diyerek oy toplamış olsa da, belediye başkanlığı boyunca aslında kendi otoritesi altında olan (ABD’de polis birlikleri kent belediyelerine bağlıdır) NYPD -New York Polis Kuvvetlerine verdiği tavizler sonucu büyük bir tepki çekmektedir.

ABD tarihinde polis kuvvetlerinin beyazları korumak ve siyahları kontrol etmek için yapılandırıldığı bir gerçek. Ancak artık ne siyahların ve diğer azınlıkların önemli bir güç oldukları kentlerdeki polis birliklerinden ne de çoğunluğu siyahlardan ve diğer azınlıklardan oluşan Ulusal Muhafızlardan ezici resmi terör birlikleri çıkartabilmek pek mümkün görünmüyor bana. Bugün ABD’nin en korkutucu gücü hala “beyaz olduklarını sanma tuzağına düşmüş” muazzam silahlı ırkçı sivil halktır, ve bu kesimin hayal kırıklıkları ile Trump başkan seçilmiştir. Cumhuriyetçi Parti de bu sivil silahlı yapıların baskısına boyun eğerek ateşe benzin atmaktadır. Bu sivil güçlerin silahları ile vilayet binalarını ve eyalet meclislerini basıyor olmaları da en az yoksul bir siyah adamın boynunda polis dizi ile

ABD'deki yoksul beyazlar kendilerini ayrıcalıklı sanma tuzağına düşmeye devam ettikleri sürece siyahların başkaldırı tarihi tekrar tekrar kaçınılmaz olarak gündeme gelecektir.

canından olması kadar tehditkar bir boyutu var. Yerel düzeyde her iki partinin eyalet valilerinin bu ateşe benzin atma politikasından uzak duruyor olmaları ise seçilebilmek için ırkçı tabanına ihtiyacı olan Trump'ı hem ürkütmekte hem de sinirlendirmekte.

Trump yönetiminin federal düzendeki güçsüzlüğünü ve iktidarsızlığını da göz önüne alırsak ben bu toplumsal kalkışmanın siyasi, hukuki ve kültürel düzeyde çok önemli kazanımlara yol açacağını düşünmekteyim. Ancak ABD'deki siyahların en son büyük siyasi ve hukuksal kazanımlar elde ettikleri 1970'li yıllar aynı zamanda büyük bir iktisadi çöküş ile birlikte yaşanmış ve ABD'deki bütün diğer yoksul göçmenlerin orta sınıf olarak entegre olmalarını sağlayan imalat ekonomisi ülkeyi hızla terkettiği için siyah nüfusun yoksulluktan çıkabilmesi gerçekleşmemiş idi. Bugün de korona sonrası yaşanacak olan iktisadi kriz de siyah nüfusun toplumsal refahtan pay alabilmesi bir kez daha zor görünmekte.

ABD'deki yoksul beyazlar kendilerini ayrıcalıklı sanma tuzağına düşmeye devam ettikleri sürece siyahların başkaldırı tarihi tekrar tekrar kaçınılmaz olarak gündeme gelecektir.

Minnesotalılar dört yüz yıllık esarete artık yeter diyor

Politik olarak baktığımızda ise Minneapolis ve ikizi St. Paul şehri Demokrat Partili şehirler. Her iki şehrin belediye başkanları da Demokrat Partili. Her ikisi de ucuz konut gibi sosyal politikaları uygulamaya çalışan liderler. Nitekim halk ayaklanmasının başladığı ilk günlerde, Minneapolis Belediye Başkanı Jacob Frey'in "Siyah vatandaşlarımızın gösterdiği acı ve öfke dolu tepkinin sebebi olan şiddet, beş dakikalık değil (polis memuru Derek Chauvin 46 yaşındaki George Floyd'u katlettiği görüntüleri kast ediyor), dört yüz yıllık" ifadesi aslında sadece Minneapolis'de değil ülkedeki sistematik ırkçılığın tarihsel kökenlerini vurgulaması açısından önemliydi.

ZOZAN PEHLİVAN

Peki Minneapolis'te bir haftadır devam eden bu halk ayaklanmasını nasıl okumak lazım? Bütün bu halk ayaklanmasını tetikleyen sosyal, kültürel, ekonomik ve politik faktörler nelerdir ve bu faktörleri hangi tarihsel bağlam üzerinden okumak gerekir?

Geçtiğimiz pazartesi günü, Minneapolis Minnesota'da George Floyd'un polis tarafından boynunun 8 dakika 46 saniye boyunca basılması, bu sırada nefes alamıyor diye inlemesi ve sonrasında hayatını kaybetmesi şehirde günlerdir devam eden protestoları beraberinde getirdi. İlk protesto Salı günü öğleden sonra Chicago Caddesi'nde idi. Binlerce insan barışçıl bir şekilde bu durumu protesto ediyor ve Floyd için adalet talep ediyordu. Protestonun sonlarına doğru polis olanca öfkesiyle göstericileri gaz bombalarına boğdu. Polisin bu sert müdahalesi ile birlikte günlerdir devam eden ve Amerika'nın onlarca şehrine yayılan halk ayaklanmasının fitili böylece ateşlenmiş oldu. Peki Minneapolis'te bir haftadır devam eden bu halk ayaklanmasını nasıl okumak lazım? Bütün bu halk ayaklanmasını tetikleyen sosyal, kültürel, ekonomik ve politik faktörler nelerdir ve bu faktörleri hangi tarihsel bağlam üzerinden okumak gerekir? Yaklaşık iki senedir bu kentte yaşayan ve çalışan bir tarihçi olarak, bu şehirde George Floyd'un bir beyaz polis tarafından öldürülmesine varan ırkçılığa ve protestoların gelişimine dair gözlemlerimi, bu olayların sosyal, ekonomik ve tarihsel altyapısına da değinerek sizlere bu yazıda aktarmaya çalışacağım.

Bir yanda ağır makinalı tüfeğiyle Michigan valisini tehdit eden silahlı beyaz adam, bir yanda da Lake Caddesi'nde George Floyd gibi her yıl polis tarafından katledilen binlerce siyah Amerikalı için sokağa çıkmış, dört yüzlük esarete artık yeter diyen yüz binlerce Minnesotalı.

Bir haftadır şehirde devam eden protestolar salı günkü barışçıl protestoya polisin sert müdahalesi ile başka bir boyuta evrildi. Önce Minneapolis şehir merkezinin güneyindeki Lake Caddesi üzerinde yer alan bir polis karakolunun göstericilerce ateşe verilmesi ve onu takiben büyük bir alışveriş merkezinin yağmalandıktan sonra ateşe verilmesi, ulusal ve uluslararası basın dikkatinin buraya yönelmesine sebebiyet verdi. Bu durum, pandemi sürecini beceriksizce ve öngörüsüzce yürüten politikası nedeniyle zor günler geçiren “beyaz üstünlükçü” Trump ve onun baskıcı rejimi için altın bir fırsat olarak görüldü. Trump’ın Twitter tarafından sansürlenmiş “yağmanın başladığı yerde silahla tarama da/ateşleme başlar” tweeti esasen bütün mevzunun özel mülkiyeti korumak üzerine korunduğunu gösteriyor. Mülkü korumak adına gerekirse protestocular vurulabilirdi. Trump’ın daha birkaç hafta önce Michigan’da pandemi OHAL’inin sonlanmasını talep eden onlarca ağır silahlı “sözde” “sivilin” Michigan hükûmet binasını işgalini olumlaması hatta desteklemesi süregiden kutuplaşmayı veya ayrımcılığı göstermesi açısından önemlidir. Bir yanda ağır makinalı tüfeğiyle Michigan valisini tehdit eden silahlı beyaz adam, bir yanda da Lake Caddesi’nde George Floyd gibi her yıl polis tarafından katledilen binlerce siyah Amerikalı için sokağa çıkmış, dört yüzlük esarete artık yeter diyen yüz binlerce Minnesotalı.

Aslında 1878 tarihli bir yasaya göre, federal hükûmetin orduyu kolluk kuvveti olarak kullanması yasak. Sebebi de yine yasada belirtildiği gibi, federal mali kaynakların ulusal iç politika harcamalarında kullanılmasının önüne geçilmesi.

Protestoların büyümesiyle birlikte Minnesota Eyaleti'nin yüz altmış dört yıllık tarihinde ilk defa Minnesota Demokrat Partili valisi Tim Walz, Ulusal Muhafız Birliklerini göreve çağırdı. Ulusal Muhafız Birlikleri'ne bağlı binlerce asker polisle birlikte olayları sonlandırmaya çalışırken Başkan Yardımcısı Mike Pence, çok nadir başvurulan bir yöntemi devreye sokarak, ordu içindeki özel asker-polis (military police units) birliklerine, "Minneapolis'e gitmek için hazır olun", emrini verdi. Bütün bu olağanüstü yaptırımlar, Trump'ın "beyaz üstünlükçü" iktidarının, pandemi yönetimindeki büyük fiyaskolarına rağmen, kasım seçimlerinden yeniden muzaffer çıkabilmesini sağlamayı amaçlıyor.

Aslında 1878 tarihli bir yasaya göre, federal hükûmetin orduyu kolluk kuvveti olarak kullanması yasak. Sebebi de yine yasada belirtildiği gibi, federal mali kaynakların ulusal iç politika harcamalarında kullanılmasının önüne geçilmesi. Bu yasaya göre ordunun eyaletlerde kolluk kuvveti olarak kullanılmasının meşru olduğu durumlar, yalnızca afet ya da pandemi gibi olağanüstü hallerle sınırlı.

Ordunun kolluk gücü olarak kullanılmasının yasaya aykırı olması, hiç kullanılmadığı anlamına gelmiyor. Asker, kolluk kuvveti olarak, en son yine Cumhuriyetçi Parti'den başkan seçilen George W. Bush'un emriyle 1992'de Kaliforniya'daki protestoları bastırmak için kullanılmıştı. Bu koşullar altında Trump bir tasla iki

Başkan Trump'ın bu yaklaşımı elbette ABD'de özel mülkiyetin insan hayatından daha kıymetli olduğunu ve bu nedenle de korunması gerektiğinde de öldürme dahil her şeyin yapılabileceğini gösteriyor.

kuş vurma derdinde. Şöyle ki, birincisi, ordunun kullanılmasına karşı çıkabilecek Demokrat Partili şehir yöneticilerini, özel mülkiyet haklarına muhalefet etmekle itham etmeyi planlıyor. “Bakın görüyorsunuz gösteriler kontrolden çıktı, ben müdahale etmek istiyorum ama Demokrat Partili yöneticiler karşı çıkıyor. Onlar binaların yakılıp yıkılmasına seviniyor”, gibi tezlerle kasım seçimlerinde kendine için oy ve güç devşirme derdinde. İkincisi de bu strateji üzerinden destekçileri arasındaki safları sıklaştırıp “beyaz üstünlükçü” politikasını güçlendirme niyetindedir.

Başkan Trump'ın bu yaklaşımı elbette ABD'de özel mülkiyetin insan hayatından daha kıymetli olduğunu ve bu nedenle de korunması gerektiğinde de öldürme dahil her şeyin yapılabileceğini gösteriyor. Nitekim Trump'ın Twitter tarafından şiddeti özendirdiği gerekçesiyle sansürlenmiş tweetlerine baktığımızda, çarpıcı ifadeler dikkat çekiyor. Bu noktada Trump'ın son beş gün içinde özenle seçip kullandığı ifadelerin tarihine dair bir iki şey söylemek gerekir. “When looting starts shooting starts, (yağma başlarsa silahla müdahale/tarama başlar) “thug” (haydut) and “vicious dog” (vahşi köpekler) gibi ifadeler Amerikan tarihiyle çok hemhal olmuş ifadelerle Amerikan tarihindeki önemli olgu ve olaylara göndermeler yapıyor. “Yağma olursa silahlı müdahale başlar” ifadesi 1967'de Miami'deki ırkçı bir polis şefi tarafından

**Telefonda
görüştüğüm
Amerikalı bir
meslektaşım
şehirdeki durum
için, “adeta savaş
bölgesi (war zone)
gibi” ifadesini
kullandı. Bu ifade
Minneapolis’te
yaşananları
tanımlaması
bakımından çok
önemli.**

kullanılan ve bu dönemde siyah Miami-
lilere karşı uygulanan politikanın adeta
bir özeti. Thug (haydut) yine aynı şekilde
kolonyal bir sözcük. Sanskritçe thag söz-
cüğünden İngilizce geçmiş bir ifadedir.
On dokuzuncu yüzyılda Britanya impa-
ratorluğunun kolonyal rejimi tarafından
Hintlileri aşağılamak ve suçlamak için
kullanılan biz sözcük. Dolayısıyla sö-
mürgeci geçmişten miras gelen bir ifade-
yi siyahi Amerikalıları kriminalize etmek
için kullanıyor. “Vicious dog” yine aynı
şekilde Sivil Haklar Hareketi döneminde
siyahilere karşı kullanılan ırkçı bir ifade.

Peki şu an şehirde nasıl bir durum var?
Salı gecesinden beri devam eden protes-
toları bastırmak için binlerce muhafız
birliği görevlendirmiş durumda. Tele-
fonda görüştüğüm Amerikalı bir meslek-
taşım şehirdeki durum için, “adeta savaş
bölgesi (war zone) gibi” ifadesini kulan-
dı. Bu ifade Minneapolis’te yaşananları
tanımlaması bakımından çok önemli.
Bir diğer meslektaşım Güney Minnea-
polis’teki evinin önünde dizilen yüzler-
ce askeri aracın fotoğraflarını paylaştı.
Yine Minnesota Üniversitesi’nde okuyan
öğrencilerimizden biri, evinin pence-
resinden yoldan geçen Ulusal Muhafız
Birlikleri’ni ve polisi görüntüledikleri
için önce sözle tehdit edildikleri, daha
sonra da gaz fişegi ile ateş edildikleri gö-
rüntüleri sosyal medya da paylaştılar. Bu
sabah öğrendik ki aynı öğrencimizin ol-
duğu bina, gece kimliği belirsiz kişilerce
yakılmış.

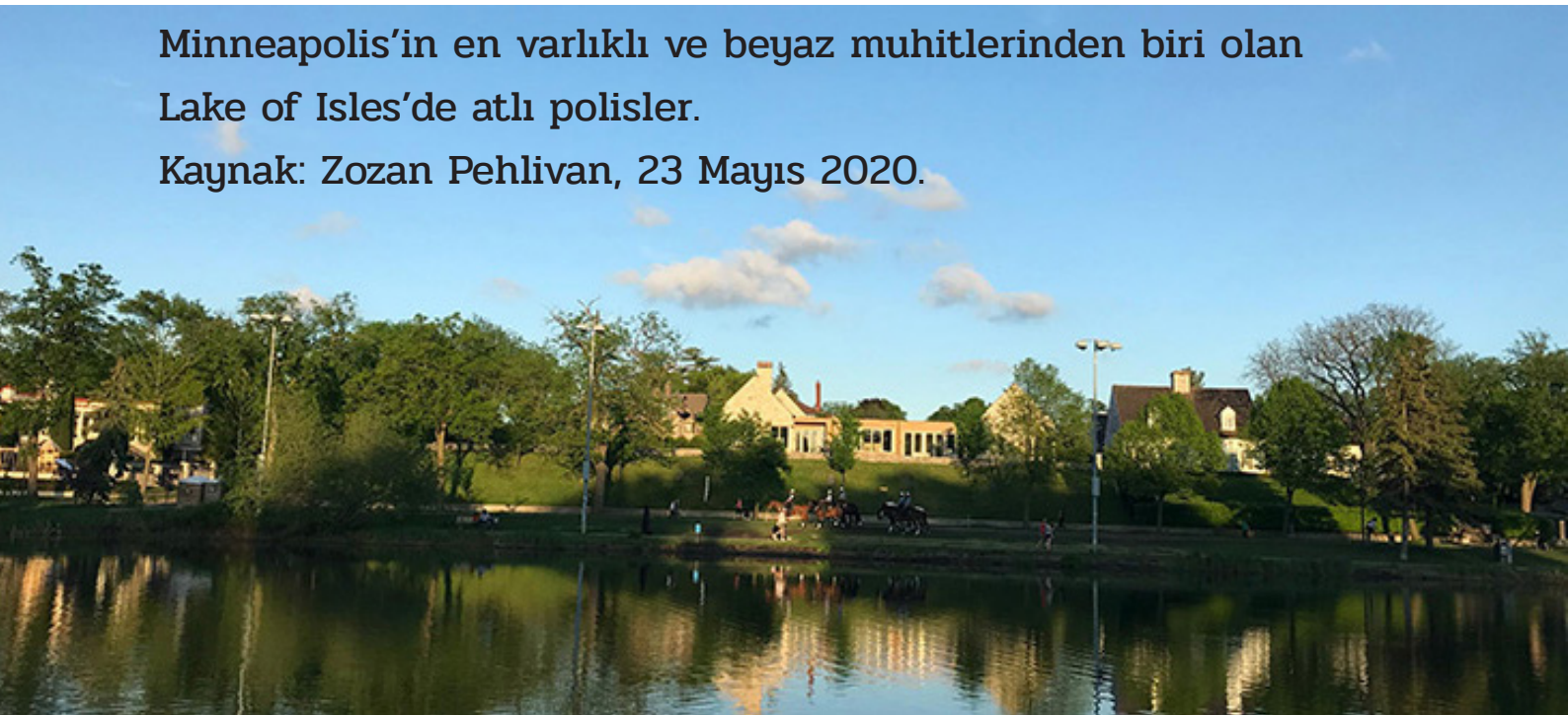

Minneapolis nüfusunun yüzde ellisine yakını üniversite mezunu ve bu oran Amerikan ortalamasının çok üstünde. Eğitimli nüfusun varlığı çok çeşitli kültür sanat faaliyetleri ve müzelerin varlığını da beraberinde getiriyor.

Peki bütün bunların yaşandığı Minneapolis nasıl bir şehir? Şehir merkezinin yaklaşık olarak yarım milyon olduğu bu şehir banliyöleriyle (suburbs) ile birlikte düşünüldüğünde bir milyonu aşan bir nüfus ortaya çıkmaktadır. Birleşik Devletler'in en büyük üniversitelerinden biri olan Minnesota Üniversitesi'nin Twin Cities Kampüsü'nün bir kısmı Minneapolis'te, diğer kısmı da St. Paul'de yer almaktadır. Üniversitenin varlığı nüfus profilini de çok etkiliyor. Minneapolis nüfusunun yüzde ellisine yakını üniversite mezunu ve bu oran Amerikan ortalamasının çok üstünde. Eğitimli nüfusun varlığı çok çeşitli kültür sanat faaliyetleri ve müzelerin varlığını da beraberinde getiriyor. Yaşanabilirlik standartlarına baktığımızda da ortalama Amerikan şehirlerinden farklı bir tablo ile karşılaşırız. Minneapolis bu yönleriyle, sadece Minnesota Eyaleti'nin değil aynı zamanda Birleşik Devletler'in de en yaşanılabilir şehirlerinden biri ve çok kültürlü bir nüfusu var.

Minneapolis'in en varlıklı ve beyaz muhitlerinden biri olan Lake of Isles'de atlı polisler.

Kaynak: Zozan Pehlivan, 23 Mayıs 2020.

Böylelikle yalnız bugünkü kültürel ve ırksal homojen mahalle yapısının temelleri atılmakla kalmadı, aynı zamanda bu yapı kalıcılaştırıldı.

Nüfusun çoğunluğunu meydana getiren beyazları (yüzde 60), yüzde 20’lik nüfus oranıyla Afrika kökenli Amerikalılar, yüzde 10 ile Latino, yüzde 6 ile Asyalılar ve yüzde 2 ile Minnesota Yerlileri takip ediyor. Amerikan şehirleri içinde en yüksek Somalili göçmen nüfusu yine bu bölgede bulunmaktadır. Ancak nüfustaki bu çok kültürlülük mahallelerin heterojen olduğu anlamına gelmiyor. Minneapolis, Amerika’da ırkçılık nedeniyle konut ayrımcılığının en yüksek olduğu şehirlerinden biri. Bunun elbette ki tarihsel kökenleri var. 1910’ların başından 1960’ların sonlarına değin bir konutun belli mahallelerde “beyaz” olmayan herhangi biri tarafından satın alınması, kiralanması veya devralınması

mümkün değildi. Başka bir ifadeyle tapu dairelerinde, tapusu beyaz bir Amerikalı’da bulunan mülkün, siyah bir Amerikalı’ya geçirilmesi mümkün değildi. Bu ayrımcılığın yapısal ve finansal ayakları da bankalar ve kredi kuruluşları tarafından inşa edildi. Böylelikle yalnız bugünkü kültürel ve ırksal homojen mahalle yapısının temelleri atılmakla kalmadı, aynı zamanda bu yapı kalıcılaştırıldı. İki numaralı Resimde gördüğünüz 1919 tarihli ilandaki ırkçı ifadeler, bu konut ayrımcılığını bütün çıplaklığıyla göstermektedir.

Politik olarak baktığımızda ise Minneapolis ve ikizi St. Paul şehri Demokrat Partili şehirler. Her iki şehrin belediye başkanları da Demokrat Partili. Her ikisi de ucuz konut gibi sosyal politikaları uygulamaya çalışan liderler. Nitekim halk ayaklanmasının başladığı ilk günlerde, Minneapolis Belediye Başkanı Jacob Frey’in “Siyah vatandaşlarımızın gösterdiği acı ve öfke dolu tepkinin sebebi olan şiddet, beş dakikalık değil (polis memuru Derek Chauvin 46 yaşındaki George Floyd’u katlettiği görüntüleri kast ediyor), dört yüz yıllık” ifadesi aslında sadece Minneapolis’de değil ülkedeki sistematik ırkçılığın tarihsel kökenlerini vurgulaması açısından önemliydi.

Son birkaç gündür eylemlerde, şiddeti mağaza yağmalamalarına varan tepkinin nedenleri iyi kavrayabilmek için, toplumsal yapıda artık kemikleşmiş olan ve ırk temelli ayrımcılığa dayalı bu gelir dağılımı adaletsizliğinin boyutlarını iyi idrak etmek gerekiyor.

Minneapolis olduğunu ortaya koyuyor. Son birkaç gündür eylemlerde, şiddeti mağaza yağmalamalarına varan tepkinin nedenleri iyi kavrayabilmek için, toplumsal yapıda artık kemikleşmiş olan ve ırk temelli ayrımcılığa dayalı bu gelir dağılımı adaletsizliğinin boyutlarını iyi idrak etmek gerekiyor.

Cumartesi günü, yüz binlerce insan George Floyd'un polislerce öldürülmesini ve şehirde devam eden devlet-polis şiddetini barışçıl bir şekilde protesto etmek için sokaklardaydı yine. Her türlü milletten, kültürden, dilden ve kimlikten siyah, beyaz, Asyalı ve Latino Amerikalı, polis şiddetinden bıkmış yüz binlerce Minnesotalı, Minneapolis'in caddelerinden ve köprülerinden sel olup aktı. Minneapolis ve St. Paul şehrini baştan başa dolanan Mississippi Nehri, 1862'de yerli Minnesotalılar önderliğindeki Sioux Ayaklanması'na tanıklık ettiğinden beri böylesine tarihi bir güne tanıklık etmemiştir. Her kültürden ve dilden adalet ve eşitlik talep eden yüz binlerce Minnesotalı dört yüz yıllık eşitsiz, ırkçı, şiddet dolu polis devletine artık yeter diyor.

Minneapolis'in ekonomisine baktığımızda aynı müreffeh tablo karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik olarak Amerika'nın en büyük şirketlerinden birkaç tanesi Minneapolis'de bulunmaktadır. Resmi rakamlara göre şehirde kişi başına düşen Gayri Safi Milli (GDP) hasıla 37 bin dolar (2018). Bütün bu ekonomik zenginliğin nüfusa dağılımına göz attığımızda ise, ırk ayrımcılığı kaynaklı korkunç bir gelir dağılımı adaletsizliği ile karşılaşırız. Resmi rakamlara göre ortalama beyaz bir ailenin yıllık kazancı 83 bin dolar iken Afrika kökenli Amerikalı bir ailenin kazancı 36 bin dolar (Christopher Ingraham, Washington Post, 30 Mayıs 2020). Aradaki bu büyük fark, bütün ABD şehirleri arasında siyah ve beyaz aileler arasındaki gelir dağılımı uçurumunun en yüksek olduğu kentin

ABD'de yükselen isyan dalgası

Kanımca, yaşanan ekonomik kriz Floyd cinayetine verilen tepkiyi bu derecede şiddetlendirmiştir. Ana akım medya isyanı “yağmacılar” ve “tehlikeli gruplar” söylemi üzerinden ele alsa da, Trump eylemcilere eşkıya dese de ve eylemleri silah zoruyla bastırma tehdidi savursa da, bu isyanın boyutları ve yaygınlığı bir siyah vatandaşın polislin elinde can vermesi meselesinin çok ötesine geçti.

TAYLAN ACAR

Oysa ki son beş sene içerisinde çok korkunç başka ölümler de gerçekleşti. 2014 yılında Eric Garner da aynı şekilde cep telefonu kamerasının önünde boynunu sıkan bir polis tarafından nefesi kesilerek öldürülmüştü.

Amerika Birleşik Devletleri, son bir hafta içinde yoğun bir isyan döneminden geçiyor.

25 Mayıs 2020 günü, siyah George Floyd'un Minneapolis polis memuru Derek Chauvin tarafından dakikalarca boynuna basılarak öldürülmesi ABD'de 1990'ları andıran bir isyan dalgası başlattı. Şu aşamada elimizde sınırlı bilgi olmasına rağmen bu isyan dalgasının karakterini iyi anlamak gerekiyor. Çünkü ABD'de her hafta, her ay yaşanan "silahsız bir siyah erkeğin polis tarafından öldürülmesi" meselesi uzun bir süre sonra hem ABD'de bu kadar gündemi sarstı, hem de daha önce hiç görülmediği kadar uluslararası kamuoyunda tartışma konusu oldu.

Olayın kameralar önünde gerçekleşmesi ve Chauvin'in (ilginçtir—şovenist sözüne kaynaklık eden Napolyon'un ünlü teğmeni Şoven ile aynı isim) kelepçeleyip yere yatırdığı Floyd'u, uzunca bir süre boynuna diziyle basarak nefesini kesmesi ve canını almasının dramatikliği bu tepkinin büyüklüğünü anlatabilir. Ancak bu sahne son bir haftadaki tepkiyi anlamaya yetmez. Oysa ki son beş sene içerisinde çok korkunç başka ölümler de gerçekleşti. 2014 yılında Eric Garner da aynı şekilde cep telefonu kamerasının önünde boynunu sıkan bir polis tarafından nefesi kesilerek öldürülmüştü. Yine 2014'te polisin öldürdüğü Tamir Rice sadece 11 yaşındaydı ve üç metre me-

Siyahların, Latinlerin ve kadınların çalışmaya devam etmek durumunda kalan zaruri hizmet sektörlerinde yoğun olarak istihdam ediliyor olmaları da korona virüsü salgınının azınlıklar ve kadınlar arasında daha fazla hissedilmesine yol açtı.

safeden defalarca kurşunla vurulmuştu. 2015 yılında, Freddy Gray göz altına alındığı araçta o kadar feci şekilde dövülmüştü ki omuriliği neredeyse tamamen kopmuştu.

Son beş senelik geçmişi böyle kanlı ve acımasızca olan bir meseleye bu sefer bu denli büyük bir tepki gösterilmesinin bağlamı ve zamanı önemli.

Öncelikle bu cinayet korona virüsü salgını sırasında yaklaşık 40 milyon Amerikalının işsizlik fonuna başvurduğu bir dönemde gerçekleşti. ABD'liler önce Devlet Başkanı Trump'ın akıl almaz kabiliyetsizliği ve ukalılığıyla krizi yönetememesine şahit oldular, daha sonra kongreden geçen 2 trilyon dolarlık korona virüsü desteğinin büyük çapta zenginler ve işverenler tarafından paylaşıldığını öğrendiler. Trump'ın kendinize çamaşır suyu enjekte edin demesi ve klinik olarak hiçbir temeli olmayan tedavi yöntemleri önermesi de cabası. Salgın sırasında ortaya çıkan iktisadi krizin binlerce insanın sokaklara dökülmesini tetiklediği aşikâr. Siyahların, Latinlerin ve kadınların çalışmaya devam etmek durumunda kalan zaruri hizmet sektörlerinde yoğun olarak istihdam ediliyor olmaları da korona virüsü salgınının azınlıklar ve kadınlar arasında daha fazla hissedilmesine yol açtı. Hayatı eve sığdıramayanlar Floyd cinayetinin protestolarının da en ön saflarında yer aldılar.

İrkçilik ya da siyah beden düşmanlığı bir yabancı/azınlık/ötekiye karşı bir düşmanlığın ötesinde ABD'nin dört yüz yıllık uzun tarihinde dünyanın en zengin ülkelerinden birine dönüşmesini sağlayan pamuk ticaretinin üzerine inşa edildiği bir düzendir.

İrk temelli derin eşitsizliklere dayanan ABD iktisadi modeli, salgın ile beraber artık baş edilmesi imkânsız boyutlara ulaştı. İki sene önce muhalefette yaparak kımıldamazken bir anda bütün bir ülke öğretmen grevleriyle dalgalandı. 2013 yılındaki Chicago'da gerçekleşen öğretmen grevi ulusal çapta çok ses getirmemişti. 2018-2019 dönemindeki öğretmen grevleriye, Demokrat eyaletleri aşarak, Tennessee, Oklahoma, Kuzey ve Güney Karolinalar gibi Cumhuriyetçi kalelerine ve sınıf mücadeleleri geçmişi açısından zayıf eyaletlere de yayıldı.

İrk ve ırkçılık meselesi ABD açısından çok çok merkezi önemdedir. İrkçilik ya da siyah beden düşmanlığı bir yabancı/azınlık/ötekiye karşı bir düşmanlığın ötesinde ABD'nin dört yüz yıllık uzun tarihinde dünyanın en zengin ülkelerinden birine dönüşmesini sağlayan pamuk ticaretinin üzerine inşa edildiği bir düzendir. Çin'de, Ortadoğu'da Osmanlı'da var olan kölelik sistemlerinden farklı olarak bir ulusun inşasının temel taşıdır. Bu ülke kimliğini, benliğini siyah düşmanlığı üzerine inşa etmiştir.

ABD 19'uncu yüzyılda eriştiği zenginliği ırk temelinde inşa edilmiş kölelik sistemine borçludur. Amerikan ekonomisinin tarihi de ırk ve sınıf tahakkümünün tarihidir. ABD ilk ekonomik bunalımlarından birini 1839 yılında

Alenen ırkçı olmak ABD'de yaklaşık son yirmi yıldır kültürel olarak tasvip edilmeyen, ayıplanan ve kamusal yaptırımları olan bir fenomen.

pamuk ticaretinin krize girmesiyle ve bankaların borç verdiği pamuk tüccarlarının borçlarını ödeyememesiyle yaşamıştır. Sonuçta, tıpkı 2008 mortgage krizinde olduğu gibi Federal Hükümet bankaların borçlarını üstlenerek bu iktisadi bunalımı aşılabılmıştır. Sağlık ve eğitimin neredeyse tamamen piyasa koşullarına göre sunulduğu bu kapitalist düzen, üzerine inşa olduğu bu tarih yüzünden bu denli vahşidir.

Kanımca, yaşanan ekonomik kriz Floyd cinayetine verilen tepkiyi bu derecede şiddetlendirmiştir. Ana akım medya isyanı “yağmacılar” ve “tehlikeli gruplar” söylemi üzerinden ele alsa da, Trump eylemcilere eşkıya dese de (kullandığı thug kelimesidir; sadece eşkıya, serseri anlamı taşımamaktadır, siyah erkeklerin en ufak bir şekilde seslerini yükseltseler, bağırsalar, kuralları bozsalar çete üyesi imasıyla suçlanmaları için kullanılan pejoratif bir aşağılama ifadesidir), ve eylemleri silah zoruyla bastırma tehdidi savursa da, bu isyanın boyutları ve yaygınlığı bir siyah vatandaşın polisin elinde can vermesi meselesinin çok ötesine geçti.

Yine de bu kadar iyimserlik yeter. Bir de ırk meselesini beyaz Amerikalıların gözünden ele almak gerekiyor.

Alenen ırkçı olmak ABD'de yaklaşık son yirmi yıldır kültürel olarak tasvip edilmeyen, ayıplanan ve kamusal

Sosyolog Bonilla Silva bu sisteme “ırkçısız ırkçılık” diyor; ortada siyahları linç eden, onları hakir gören, haç yakıp beyaz kukuletayla gezen ırkçılar olmasa bile derin bir ırk temelli ayrımcılık barındıran bir toplum kendini var ediyor.

olarak yaptırımları olan bir fenomen. Bir üniversite öğrencisinin, bir beyaz yakalının, bir kafe çalışanının alenen ırkçılık yapması, o insanın toplumsal olarak dışlanmasına, sosyal medyada ifşa edilmesine ve büyük bir ihtimalle işsiz kalmasına yol açıyor. Trump döneminde bu biraz kırılmış olsa da kültürel olarak ırkçılığın ayıplanması hâlâ yaygın.

Ancak ırkçılığın bu kadar uygunsuzluğu aynı zamanda ABD’de ırk temelli eşitsizliklerin sınıf temelli eşitsizliklerle birleşerek iyice derinleştiği bir dönemde yaşanıyor olması da bir gerçek. ABD’de nereden bakarsanız ırk temelli eşitsizliklerin iyice derinleştiği bir dönemden geçerken, bir yandan da ırkçı olmak toplum tarafından ayıplanmak anlamına geliyor. Sosyolog Bonilla Silva bu sisteme “ırkçısız ırkçılık” diyor; ortada siyahları linç eden, onları hakir gören, haç yakıp beyaz kukuletayla gezen ırkçılar olmasa bile derin bir ırk temelli ayrımcılık barındıran bir toplum kendini var ediyor.

İyimser olmamın önüne geçen de bu: 400 yıldır ABD toplumunun genetiğine işlemiş olan, siyah, kahverengi ve diğer renkteki bedenlerin bir tehdit, bir hastalık olarak görülmesi. Azınlıkların en ufak bir eşitlik talebinin haddinden fazla hak talep etmek, refah devletinin “üstüne yıkılmak” ve otlakçı olmak ve edepsiz bir başkaldırı

Bu isyanların müesses “ırkçı” nizamı değiştirmeyeceğine en büyük delil Demokratların rahatsız edici sessizliğidir.

olarak kodlandığı sistemik bir ırkçılık. Bu sistem, siyah bedene o kadar tahammülsüzdür ki, Jesse Owens’a 4 altın madalya kazandığı 1936 Berlin Olimpiyatlarının ardından ABD’ye döndüğünde, “Hitler bile bana bu kadar kaba davranmadı” dedirtmiştir. Owens’ın bahsettiği kaba kişi ise Amerikan refah devletini inşa eden atan ve eşitlikçi iktisadî politikalarıyla bilinen Franklin Roosevelt’tir.

Bu isyanların müesses “ırkçı” nizamı değiştirmeyeceğine en büyük delil Demokratların rahatsız edici sessizliğidir. Trump seçildiğinden beri onun vergi politikalarını, aleni ırkçı söylemini, okuma yazmayla olan çetrefilli ilişkisini devamlı gündeme taşıyan ve demokratik sol üyeleri üzerinden sistemi eleştiren Demokrat Parti bir haftadır ağzını açmıyor. Bir düzen değişikliğinden çekindiğini sessizliğiyle itiraf etmiştir. Zaten, ırkçılığın bir Trump dönemi hastalığı olduğunu zannetmek de ancak bir beyaz liberale yakışırdı.

Bu da beni aynı hafta içinde yaşanan son hikâyeye getiriyor: Parkta kendisine “köpeğine tasma tak” diyen adamı “bir Afrikalı-Amerikalı erkek benim hayatımı tehdit ediyor” diye polise şikâyet eden kadının bize anlattıklarına. Bu kadın polisi arayıp bir siyah erkek beni tehdit ediyor demenin tetiklediği mekanizmanın o kadar far-

Kayıttaki kadın biliyor ki, polis geldiğinde bir siyah erkek ve bir beyaz kadının ihtilafında siyah erkeği suçlayacak, belki de göz altına alacak, belki de öldürecek.

kında ki ve var olan sistemin haklı olup olmadığına bakmadan karşısındaki siyah erkeği cezalandıracağından o kadar emin ki, insanın kanı donuyor.

Bu kayıt beyazların siyahlara olan hürmetsizliğinin bilinçaltında yatan bir tepkisellik değil, bilakis kendi imtiyazlarını savunmak için sonuna kadar kullanabilecekleri bir sistem içindeki alışkanlıklarına işaret ediyor. Kayıttaki kadın biliyor ki, polis geldiğinde bir siyah erkek ve bir beyaz kadının ihtilafında siyah erkeği suçlayacak, belki de göz altına alacak, belki de öldürecek. Ancak yine de işine geldiği gibi bu yalan şikâyeti ederken hiç eli titremiyor. Videodaki kadının Obama'ya bağış yapmış New Yorklu bir liberal olması da Amerikan ırkçılığının alameti farikası. Siyasi görüşlerden, sınıflardan ve toplumsal cinsiyetten azade bir ırkçı nizamdan ve bu düzenin idamesinden yana bir beyaz Amerika. Ünlü siyah sosyolog W.E.B. Du Bois'in 1903 yılında dediği gibi, siyahlar kendilerine "bakan" beyazların bakış açılarını da sürekli göz önünde bulundurmaları zorundalar. Bu "çifte bilinç" Amerikalı siyahların benliğinde kurucu bir rol oynar Du Bois'e göre.

İrk meselesinin ne kadar netameli olduğunu 2015-2016 yılında Wisconsin Üniversitesi'nde verdiğim "İrk meselesi Amerikan toplumunu nasıl şekillendiriyor?" dersinde tecrübe etmişim. Dersin gayesi, ABD'deki toplumsal ilişkile-

Bugün de beyaz Amerikalıların önemli bir kısmının bu yaşanan isyan dalgasını haddini aşmış bir siyah ayaklanma olarak gördüğünü iddia etmek yanlış olmayacaktır. Özellikle Demokrat Parti'den umudunu kesmiş ve Cumhuriyetçi partiye oy veren beyaz işçi sınıfı üyesi Amerikalıların.

rin ve kurumların ırk temelli ilişkiler üzerinden inşa edildiğini ve ırkçılık şeklen tarihe karışmış olsa da ABD'de eğitim, sağlık, hukuk ve daha birçok alanda toplumsal ilişkilerin ırk eşitsizliği üzerine inşa edilmiş olduğunu anlatmaktı. Dersin bu mesajına en çok tepkiyi, küçük kasaba veya kentlerden gelen, kâğıt üzerinde ırk eşitliğini savunan, Obama'ya oy veren ve kendini liberal olarak gören öğrenciler veriyordu. Çünkü derilerinin rengi yüzünden keyfini sürdükleri imtiyazların kendilerine hatırlatılmasından son derece rahatsız oluyorlardı. Üstelik bunun aksanlı İngilizce konuşan bir Türkiyeli tarafından yapılmasına da iyice içeriyorlardı.

Bugün de beyaz Amerikalıların önemli bir kısmının bu yaşanan isyan dalgasını haddini aşmış bir siyah ayaklanma olarak gördüğünü iddia etmek yanlış olmayacaktır. Özellikle Demokrat Parti'den umudunu kesmiş ve Cumhuriyetçi partiye oy veren beyaz işçi sınıfı üyesi Amerikalıların. Irkçı beyazların Trump'ın örtük desteğiyle sokağa inip isyancılarla çatışması da isyanlar uzarsa muhtemeldir. Ancak bu isyan uzadıkça, beyazların protestolara verdiği şartlı destek de kesilecek ve her iki parti de kasımdaki başkanlık seçimine kadar bu meseleyi unutturmaya çalışacaktır. Tabii seçim olursa.

Bir yere gitmedi, o hep aramızdaydı

İrkçilik ve demagoji arasındaki kan kardeşliği, ırkçılığın her zaman demagoglara ihtiyaç duymasına yol açmıştır. Gobbels'in öğrencileri aramızdadır, ırkçılık yeniden geri dönmemiştir, o hiçbir zaman aramızdan ayrılmamıştır. Açık ve gizli ırkçılar, ırkçılığı reddedip ırkçı söylemlere yönelenler, kendini halkın dostu olarak gösterip halkı ezenler, kendi çıkarı için bazen demokrasiye bazen de ırkçılığa pasverenler, ister kabul etsinler ister etmesinler, hepsi ama hepsi, ırkçıdırlar.

İSMAİL TUFAN

Bu olay, belki kameraların karşısında, onlarca kişinin gözü önünde değil, ama dünyanın her yerinde meydana gelebilirdi. Irkçılığın ülkesi ve toplumu yoktur. Irkçılık her yerde vardır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde geçen gün meydana gelen olayda ırkçılık bir kere daha kirli yüzünü dünyaya gösterdi. Bir polis, kameraların önünde, onlarca insanın gözü önünde ve “yapma” demelerine rağmen, yere yatırdığı eli kelepçeli siyahi vatandaş Georg Floyd'u eli devletin ona verdiği pantolonunun cebinde, yüzünde hafif sırtma ile tam 8 dakika 46 saniye, boynuna koyduğu diziyle nefesini keserek öldürdü. O gün olay yerinde bulunan polisler cinayet işlediler.

Bu olay, belki kameraların karşısında, onlarca kişinin gözü önünde değil, ama dünyanın her yerinde meydana gelebilirdi. Irkçılığın ülkesi ve toplumu yoktur. Irkçılık her yerde vardır. İnsanların genel tutumları, kişisel değerleri, karakteri, duyguları, zekâsı, yaşı, cinsiyeti, eğitimi, geliri, dini, tecrübeleri, bilgisi ve daha pek çok arka plandaki faktörler, ırkçı davranışları gerçekleştirmeyle ilgili niyetlerini ve sonuçta niyetin gerçek davranışa dönüşmesini belirler.

İnsanların davranışlarının sebeplerini ve davranışlarını öngörebilmek son derece zor bir girişimdir. Gerontologlar, psikologlar, sosyologlar ve sosyal psikologlar, uzun süreden beri insanın davranışlarını açıklamaya ve öngörmeye çalışmaktadırlar.

Irkçılığı bir tek olaya indirgeyerek, güncel bir mesele gibi görmek, son derece hatalıdır. Irkçılık, korona virüsü salgınından daha tehlikeli olduğunu tarihsel süreçte defalarca göstermiştir.

Bunlara ek olarak kişinin, belli bir davranışı yapıp yapmama niyetinin ortaya çıkmasından önce, o davranışla ilgili algıladığı davranışsal kontroller de davranışla ilgili tutumlarına ve davranışla ilişkili öznel normlarına etki eder.

İcek Ajzen'in planlı eylem teorisi kapsamında ırkçılığa bir açıklama getirmek istersek, ırkçı davranışların ardındaki ırkçı davranışla ilişkili davranışsal inançları, normatif inançları ve kontrol inançlarını dikkate almamız gerekir.

Bireyin ırkçılıkla ilişkili davranışsal inançları, onun ırkçı davranışı gerçekleştirme niyetine etki eder. Aynı şekilde ilgili kişinin içinde yaşadığı toplumun normatif inançları da o kişinin ırkçı davranışla ilişkili öznel normlarını tayin eder ve bunlar da ırkçı davranışı gerçekleştirme niyetini etkiler. Yani bir davranışı yapma niyeti, örneğin bir siyahi adamı şahitlerin önünde öldürme niyeti, ilgili kişinin o davranışa yönelik tutumları ve o davranışla ilgili öznel normlarından beslenmektedir.

Bunlara ek olarak kişinin, belli bir davranışı yapıp yapmama niyetinin ortaya çıkmasından önce, o davranışla ilgili algıladığı davranışsal kontroller de davranışla ilgili tutumlarına ve davranışla ilişkili öznel normlarına etki eder. Güncel davranışsal kontrol ise aynı anda hem davranışsal kontrole hem de davranışı gerçekleştirme niyetine etki eder. Fakat güncel davranışsal kontrol olarak tanımlanan olguları belirlemek çok zor, hatta imkânsız olduğu için araştırmalarda bu faktör dikkate alınmaz.

ABD'deki ırkçı polisin aslında korumakla mükellef olduğu siyahi vatandaşı ırkçı

Cinayeti gerçekleştirmede şahitlere rağmen kendisi açısından bir sorun görmeyen bu polisin, güncel koşullardan, gelişmelerden ve durumlardan cesaret aldığı kabul edilebilir. Devlet Başkanı Trump'ın söylemleri, açıklamaları, davranışları, uzun süreden beri ABD'de ırkçılığın hortlaması olarak nitelendirilmiştir.

davranışlara yönelerek, orada bulunan diğer üç polis memurunun işbirliği ile, orada bulunan şahitlerin sözlü müdahalelerine rağmen öldürmesi, pek akla uygun bir davranış olarak görünmemektedir. Çünkü kameralar ve şahitler, hukuk önünde hesap vermesini zorunlu kılacaktır. Bunu bildiği halde cinayet işlemesi ilk bakışta anormal bir davranıştır. Çünkü ırkçı eylemini, başka türlü de gerçekleştirebilirdi, örneğin gizli bir yerde. O zaman tutuklanmaktan kurtulabilirdi. Bu polisin, kimseden çekinmeden kamuoyunun önünde cinayet işlemesine, cinayeti gerçekleştirme niyetine ve davranışına, güncel davranışsal kontrol mekanizmasının yol açmış olması, ihtimal olarak yüksektir.

Cinayeti gerçekleştirmede şahitlere rağmen kendisi açısından bir sorun görmeyen bu polisin, güncel koşullardan, gelişmelerden ve durumlardan cesaret aldığı kabul edilebilir. Devlet Başkanı Trump'ın söylemleri, açıklamaları, davranışları, uzun süreden beri ABD'de ırkçılığın hortlaması olarak nitelendirilmiştir. Olaydan birkaç gün önce basın toplantısında Trump, Çin ile ilgili sert açıklamalar yaparken dış görünüşü itibarıyla Uzakdoğulu olabileceği intibasını uyandıran bayan gazeteciye yönelmiş ve sanki onu azarlar gibi konuşmuş ve bunun üzerine bayan gazeteci de lafa karışarak Trump'a neden kendisine bakarak bunları söylediğini sormuştu. ABD Devlet Başka-

Şüphesiz kendisine ırkçılığı yakıştırmayan, ırkçılığı lanetleyen birçok kişi, farkında olmadan diyemeyeceğimiz, aksine niyet ve davranış arasında makul ilişki gördüğümüz ırkçı sözler sarf ediyorlar.

nı'nın buna benzer pek çok sözü ve davranışı olduğunu da hesaba katarsak, ABD'de güncel koşulların ırkçılık için uygun hale geldiği söylenebilir.

Ancak siyasi rüzgârın ırkçılıktan yana esmesi, henüz bu polisin bu cinayeti kamuoyunun gözü önünde gerçekleştirme cesaretini açıklamak için yeterli değildir. Çünkü o polis, herhalde Trump ile tanışmıyordur ve bu yüzden Devlet Başkanı Trump'ın kendisine yardım edeceği umudunu taşımıyordur. Buna karşın kendisini kurtaracak tanıdıklarının bulunduğu inanıyor olabilir. Örneğin meslektaşları tarafından savunulacağına, onların olayla ilgili bilerek yanlış bilgi ve rapor hazırlanacağına güveniyor olması, ihtimaller arasında yer almaktadır.

Şüphesiz kendisine ırkçılığı yakıştırmayan, ırkçılığı lanetleyen birçok kişi, farkında olmadan diyemeyeceğimiz, aksine niyet ve davranış arasında makul ilişki gördüğümüz ırkçı sözler sarf ediyorlar. Ve ırkçı olduğunu gizlemeye gerek duymayanlarla aynı rüzgâra kapılan bir yelkenliyi anımsatıyorlar:

Hollandalı Özgürlük Partisi lideri Wilders, bir konuşmasında Çekya'yı Gazze Şeridi ile karşılaştırmış ve "30 veya 50 yıl sonra Çekya, nüfusun yüzde 20'sinin Müslüman olacağı ülkelerle çevrilecek" demiş, Avrupa'ya toplu göçleri önlemeyi önermişti.

Komor adalarından 1995-2015 yılları ara-

**Türkiye'nin
ünlü sosyal
demokratlarından ve
Cumhurbaşkanlığına
adaylığını koyan
Muharrem İnce,
Suriyeli mültecileri
kastederek, "Burası
aşevi mi?" diye
sorduğunda,
belki de retorik
sorusuyla ırkçı bir
söz söylediğinin
bilincinde değildi.**

sında Mayotte'a geçmeye çalışan 10 binin üzerinde insan denizde hayatını kaybetmişti. Fransa Cumhurbaşkanı Macron, bir konuşmasında ölen sığınmacılarla alay edercesine laf söylerken, "denizden sırf balık değil, Komorlu da çıkarttığını" vurgulamıştı.

Mültecilere karşıtlığıyla bilinen Almanya'nın sağ popülist partisi AfD, Almanya'dan her yıl 200 bin mültecinin geri gönderilmesini istedi ve sınırların acilen kapatılması çağrısında bulundu.

Avusturya Başbakanı Sebastian Kurz, Dışişleri Bakanı iken mültecilere Mısır'ı, Gürcistan'ı ve Batı Balkanlar'ı önermiş ve Akdeniz güzergâhının göçmenlere kapatılmasını talep etmişti.

Türkiye'nin ünlü sosyal demokratlarından ve Cumhurbaşkanlığına adaylığını koyan Muharrem İnce, Suriyeli mültecileri kastederek, "Burası aşevi mi?" diye sorduğunda, belki de retorik sorusuyla ırkçı bir söz söylediğinin bilincinde değildi, ama aynı Muharrem İnce, geçen gün katıldığı bir canlı yayının, Cumhurbaşkanı ve AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın İstanbul'un Fethi'nin 567'inci yıldönümü için yaptığı konuşma nedeniyle, canlı yayının kesilmesine çok sinirlenmiş ve programı terk ederken, "Türkiye bu faşist düzenden kurtulacak" demiştir. Bir taraftan milyonlarca mülteciyi bir noktaya indirgemek (aşevi arayıcısı), diğer taraftan bir kişiye yapılanı (kendisine) genellemek!

İdlib'den gelecek bir milyon kişinin hepsini "terörist" olarak damgalayan ile bütün Müslümanları terörist olarak damgalayan Avrupalı ve Amerikalı ırkçılar arasında ben bir fark göremiyorum.

"Adalet Yürüyüşü" yapan CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Ocak 2020'de yaptığı bir açıklamada Suriye'de görevli bir kişinin kendisine şöyle dediğini söyledi: "Daha önce Suriye'den kaçıp Türkiye'ye gelenler sadece Suriyelilerdi. İdlib'den gelecek olanların tamamı eli kanlı olan insanlar. Terör örgütü üyeleri. Bu bir milyon kişi Türkiye'ye gelirse asıl felaketi ülke o zaman yaşar." Kılıçdaroğlu'nun başkasına ait olan bu düşüncüyü kamuoyuna açıklamasının ardındaki niyet tartışılabilir, ancak bunun kendisi tarafından paylaşılmayan bir düşünce olmadığı bellidir ve niyetinden ziyade düşünceye olan eğilimi önemlidir. İdlib'den gelecek bir milyon kişinin hepsini "terörist" olarak damgalayan ile bütün Müslümanları terörist olarak damgalayan Avrupalı ve Amerikalı ırkçılar arasında ben bir fark göremiyorum.

Sivas'ta 1993'te Pir Sultan Abdal Şenlikleri sırasında Madımak Oteli'nin yakılması ve bunun sonucunda 33 can ve Alevi yazar, ozan, düşünürün yanı sıra iki otel çalışanının öldürülmesi, Sivas Katliamı olarak yakın tarihimizin en büyük lekelerinden biridir ve ırkçılığın canı yüzünü ortaya koyan, İslam'ı ırkçılığa alet eden vahşi bir olaydır.

İrkçilik ve demagoji arasındaki kan kardeşliği, ırkçılığın her zaman demagoglara ihtiyaç duymasına yol açmıştır. Gobbels'in öğrencileri aramızdadır, ırkçılık yeniden geri dönmemiştir, o hiçbir zaman aramızdan ayrılmamıştır. Açık ve gizli ırkçılar, ırkçılığı reddedip ırkçı söylemlere yönelenler, kendini halkın dostu olarak gösterip halkı ezenler, kendi çıkarı için bazen demokrasiye bazen de ırkçılığa pasverenler, ister kabul etsinler ister etmesinler, hepsi ama hepsi, ırkçıdırlar.

Hakikat meselesi ve bir şişe su

George Floyd'un ölümünden sonra, Amerika'da ırkçılık yapıldığına dair hamaset yüklü sözler devşiren ülkemizin tuzu kuru, "beyazları", Amerika'da yapılanın haksızlık olduğunu avazları çıktığı kadar bağırdı. Olması gereken, duygu dolu bir tepkiydi bu. Fakat on binlerce mil uzaklıktaki bir hadiseye tepki göstermek, bunun yanlış olduğunu söylemek takdir edilir ki zor değil.

ESRA ERİN

Öfkeyi dile getirmek konusunda Hegel Efendi-Köle Diyalektiği'nde, kölenin efendisine karşı öfkelenmesinin alışıldık olmadığını söyler. Efendinin otoritesini sorgulayan kişi kendi renginde olmalıdır.

Ülkemizde haksızlığa uğrayanların öfkelerini dile getirmesi bilindiği üzere o kadar kolay değildir. Öfkenin dile gelmesine engel olan durum devletin baskısı değildir. Çünkü mezar taşlarıyla, hatta ölülerle bile didişen bir siyasal erkin, bir halet-i ruhiyenin nerede, ne zaman ve nasıl davranacağını bilemediği için korkmanın da yersiz olduğu düşünülür çoğu zaman. Asıl sebep haksızlığa uğrayan kişinin, böylesi bir akıl tutulmasının cereyan ettiği bir dönemde öfkeyi dile getirmenin, diğer insanların gözünde haklı olmanın, doğru davranmanın, dahası masum olmanın bir öneminin olmadığını bilmesidir. Çünkü masumiyet değerlendirilmesinde; kimlik, ten rengi, aidiyet, cinsel yönelim gibi saikler önemli bir “önyargı” olarak karşımızda durur. Bu önyargıyı oluşturan ise, “siyah” renge karşı otoritesini baskı unsuru olarak kullanan “beyaz” renktir.

Öfkeyi dile getirmek konusunda Hegel Efendi-Köle Diyalektiği'nde, kölenin efendisine karşı öfkelenmesinin alışıldık olmadığını söyler. Efendinin otoritesini sorgulayan kişi kendi renginde olmalıdır. Dolayısıyla alışılmadık olanı da dile getirmek kolay değildir. Ancak tüm bunları bir kenara bırakıp haksızlıkları ve öfkelerini dile getirenlerin bu ülkeye armağanı tam olarak da budur zaten; alışıldık olmayı dile getirmek, ezberlenen sözlerin dışında söz üretmek, olan biteni sağduyulu bir akılla kayıt altına almak, yapılan her haksızlığı kulaktan kulağa fısıldamak ve yeri geldiğinde ise o fısıltıyı haykırmak.

Oysa Floyd'un boynundaki dizin sahibi ile Kurkut'un arkasından silah sıkan ve ölümüne sebebiyet veren kişi aynı "beyaz" adam. Dolayısıyla bizim "siyahlarımız" bazen daha siyah "beyazlarımız" ise bazen daha beyaz olabiliyor.

George Floyd'un ölümünden sonra, Amerika'da ırkçılık yapıldığına dair hamaset yüklü sözler devşiren ülkemizin tuzu kuru, "beyazları", Amerika'da yapılanın haksızlık olduğunu avazları çıktığı kadar bağırdı. Olması gereken, duygu dolu bir tepkiydi bu. Fakat on binlerce mil uzaklıktaki bir hadiseye tepki göstermek, bunun yanlış olduğunu söylemek takdir edilir ki zor değil. Oysa çok da uzak olmayan bir zaman önce, Kemal Kurkut isimli bir yurttaş, onlarca kamera karşısında arkasından ateş edilerek öldürüldü. Ancak Floyd'un öldürülmesine ses çıkaran insanlardakine benzer toplu bir tepkiselik açığa çıkmadı, yalnızca bireylerle sınırlı kaldı. Oysa Floyd'un boynundaki dizin sahibi ile Kurkut'un arkasından silah sıkan ve ölümüne sebebiyet veren kişi aynı "beyaz" adam. Dolayısıyla bizim "siyahlarımız" bazen daha siyah "beyazlarımız" ise bazen daha beyaz olabiliyor.

Yakın zaman önce gerçekleşen ve başından itibaren şahitlik ettiğim bir olay üzerinden bu konuyu tekrar ele alalım: Yaklaşık üç ay önce, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde gerçekleşecek yürüyüşe bir grup ÖHD'li (Özgürlük için Hukukçular Derneği) kadın avukatlar olarak katıldık. Fakat yürüyüş öncesinde toplanma yeri olan HDP il binasının önünde garip bir olay cereyan etmeye başladı. Arkadaşlarımızdan biri, bir şişe su almak için büfeye girdi,

Genç çocuk,
“Sadece size
satmıyoruz” dedi.
Bu kısacık cevabı
söylediği anda
yüzünde, bakışlarında,
beden dilinde tuhaf
bir rahatsızlığın izleri
vardı. Cümlesindeki
“size” sözüne bir
açıklama yapmasını
bekliyorduk, “biz”
kimdik?

büfe sahibi ise kendisine su satmak istemedi. Burada tahmin edileceği üzere kadının, üzerindeki mor yelekten kim olduğu anlaşılıyor. O, birazdan yürüyüşe katılacak ve eril düzene meydan okuyacak kadınlardan biridir. Bizler tam yürüyüşe başlayacakken arkadaşımız gelip kendisine su satılmadığını söyledi. Şaşırdık tabii en başta. Söylediği büfeye onunla beraber birkaç kişi tekrar gidip “bu su ne kadar?” diye sorduk. İçeriden genç bir çocuk kafasını uzatıp gerçekten de “Size su satmıyoruz” dedi. Bunun üzerine bir arkadaşım, “Ne demek size su satmıyoruz, bugün 8 Mart ve siz kadınlara su satmıyor musunuz?” diye sordu. Genç çocuk, “Sadece size satmıyoruz” dedi. Bu kısacık cevabı söylediği anda yüzünde, bakışlarında, beden dilinde tuhaf bir rahatsızlığın izleri vardı. Cümlesindeki “size” sözüne bir açıklama yapmasını bekliyorduk, “biz” kimdik? Ancak herhangi bir cevap gelmedi ve arkadaşlarımızdan biri, “Sizi kameraya aldık, hem ifşa edeceğiz bu ayrımcılığınızdan ötürü, hem de şikâyet edeceğiz haberiniz olsun!” dedi. Ardından oradan ayrıldık.

Bahse konu olan video sosyal medyada hızla yayıldı. Kamuoyunda, kadına yönelik ayrımcılığa tepki oluşması beklenirken, tam tersi bir durum yaşandı. Çünkü videoların yayılmasıyla beraber büfe çalışanı, “Bölücü örgütle ilgili propaganda yapan, sözde kadın haklarını savunanlara su satmadığım için kadın

Bazıları, terörist, bazıları dinsiz, bazıları da diğer başka şeyler oldu. Başka “siyah” yaftaları ile etiketlendiler. Büfe çalışanı ise “teröristlere” su satmadığı için “kahraman” oldu. Herkese tanıdık gelen bir hikâye bu.

düşmanı oldum,” şeklinde bir tweet attı. Olayı yaşayan bizlerin “Biz kimdik?” sorusu böylece aydınlanmış oldu. Orada HDP il binasının önünde toplanan kadınlar, bu ülkenin en “siyah” olanlarıydı. Ayrımcılığa maruz kalan kadınlar ile bu haksızlığı sosyal medyaya taşıyan kadınlar büfe çalışanının açıklamasından sonra lince uğradı. Her ne kadar olay “şans eseri” fiziki bir saldırıya dönüşmemiş olsa da sosyal medyada arkadaşlarımızın ev adreslerine kadar özel bilgileri paylaşıldı, pek çok sahte hesaptan kendilerine küfür, tecavüz, hatta ölüm tehdidine varan saldırılar başladı.

Güzel bir ilkbahar gününde coşkuyla 8 Mart’ı kutlayacak bir grup kadının “bir şişe su” almak istediklerinde başına gelenler bunlar. Bazıları, terörist, bazıları dinsiz, bazıları da diğer başka şeyler oldu. Başka “siyah” yaftaları ile etiketlendiler. Büfe çalışanı ise “teröristlere” su satmadığı için “kahraman” oldu. Herkese tanıdık gelen bir hikâye bu. Başta “ufak” bir mesele gibi görünen bir olayda ülkenin hemen “siyah” tarafı belirlemesi ve bunun yarattığı sonuçlar üzerinden ülkede nasıl bir nefret ve ayrımcılığın geliştiğini görmek durumun vahametini anlatıyor. Vahameti anlatıyor anlatmasına ancak yine de hikaye burada bitmiyor! Muhtemelen tarihe “Büfeden su alma vakası!” olarak geçecek olan hadisenin yaşanmasından sonra kullanılan şikâyet mekanizmalarında büfe çalışanı tarafından verilen şu savunma ile devam ediyor: “...HDP il binası önünde çok sayıda kadın toplanmıştı. Bu grubun ellerinde

**Ancak
ülkemizdeki
“siyahların”;
yani Kürtlerin,
Ermenilerin,
Alevilerin, LGBTİ
bireylerin, kısaca
çoğunluğun
dışında kalanların
yaşadıklarını
görmeden
ayrıştırmanın
sonuçlarını
konuşmak zor.**

PKK terör örgütü ve terör örgütü elebaşının posterleri bulunmaktaydı ve terör örgütü lehine slogan atmaktaydılar...art niyetli hallerini anlayıp üzgünüm size artık satış yapmıyorum dedim”

Aslında son zamanlardaki siyasal atmosfere uygun bir cevap bu. Cevabı veren kişi söylediklerinin doğru olmadığını biliyor, ama bile bile buna inanacak pek çok insanın olacağından da emin. Bu kendinden emin olma hali ülkedeki “siyahlar” öldürüldüklerinde çıkarılmayan sesi de açıklıyor bir yandan. Çünkü bu savunmanın yapılan nice kötülüğü ve hak ihlalini ne ölçüde meşru kıldığını biliyoruz. Adli olarak hangi suç işlenirse işlensin, büfecinin söylediklerine benzer sözler hukukun, yargının aklını köreltiyor. Dolayısıyla yapılan her kötücül davranış -kasten insan öldürmek de dâhil- bu savunmaya atfedilen nefret ile bir tür cezasızlık ile sonuçlanıyor.

Oysa hukuk denen sistemin, her türlü duygusal tepkinin, toplumsal olayın, siyasal aklın üzerindeki bir adaleti tesis etmesi gerekir. Herkes için. Bunun olmadığı noktada, insanların hukuk nezdinde renklerine göre ayrıştırılması da kaçınılmaz hale geliyor. Floyd olayı bu sonuçları görmek açısından çok öğreticidir. Ancak ülkemizdeki “siyahların”; yani Kürtlerin, Ermenilerin, Alevilerin, LGBTİ bireylerin, kısaca çoğunluğun dışında kalanların yaşadıklarını görmeden ayrıştırmanın sonuçlarını konuşmak zor. Sonuçları bu ülke açısından neler mi peki? Sadece bu yazının yazıldığı kısa zaman zarfında bile olanlara bakmak yeterince fikir verir: Diyarbakır’da polis karakolunda işlenen işkence suçu, siyasi mahpus oldukları için infaz düzenlemelerinden yararlanamayan ağır hasta mahpusların ölüm haberleri ile Mardin’de bulunan ve en az 40 insana ait olduğu düşünülen kemik parçaları ilk akla gelenler. Birkaç gün önce Hrant Dink Vakfı’nın aldığı tehdit mesajları, ibadethanelere

Sokrates'in başına gelenler tarihten malumunuzdur. Kendisi öğrencilerinin tüm ikna çabalarına rağmen, ölüme mahkûm edileceğini bile bile hakikati dile getirmekten kaçınmamıştır.

yapılan saldırılar ve kadına yönelik şiddete karşı mücadele etmek için kurulmuş olan Rosa Kadın Derneği'ne yapılan baskı ve tutuklamaların da unutulmaması gerekiyor tabii. Hepsinin arka planında da benzer nedenler var. Bu sebeple Floyd'a yapılanın aslında dünyadaki tüm "siyahlara" yani tüm ötekilere yapıldığını bilmek gerekiyor. Doğru olan, bu ve benzeri hadiselerle renk ayrımı gözetmeksizin tepki göstermektir. Sahtekârca olan ise, "beyaz" rengin imtiyazlarından faydalanarak uzaktakine ağlayıp yanı başında olup bitenler hiç yaşanmamış gibi davranmaktır. Bunca tatsız, hukuksuz hadise hiç yaşanmıyor gibi, ırkçılık kendisinden kilometrelerce ötede icat edilen korkunç bir şeymiş gibi davranmak yani. Yıllardır işlenen bu suçları örtmek için söylenen yalanlara inanmak ve savunmak hem konforlu, hem de riski olmayan bir şey. Oysa sorgulamak ve hakikati bulmaya çalışmak meşakkatli bir süreçtir. Sokrates'in başına gelenler tarihten malumunuzdur. Kendisi öğrencile-

rinin tüm ikna çabalarına rağmen, ölüme mahkûm edileceğini bile bile hakikati dile getirmekten kaçınmamıştır. Çünkü filozof, hakikatin renginin ne olduğunu bilerek konuşur. Nihayetinde ölüme mahkûm edilir, onu ölüme mahkûm eden Beşyüzler Meclisi'ndeki 281 insanı kimse tanımıyor, tanımak dahi istemiyor, merak etmiyor ama Sokrates bütün dünyanın tanıdığı, bildiği, asırlardır hakikatle anılan biri olarak hala yaşıyor. İşte bugünden geleceğe o sesi taşımanın görevi de bugünün hakikat arayışçılarındadır. Sadece tek fark; bugün hakikati bulmak için kör olmak gerekir. Çünkü bu arayışta kör olmak, insanları renklerine göre ayırmadan geleceğe bir yankı bırakmanın tek yoludur.

Not: Sevgili Abdullah Aren Çelike yazıya katkı sunan eleştirileri sebebiyle çok teşekkür ederim.

Protestoların ‘beyaz’ dinamikleri

Orta ve orta-üst sınıfı protestoları motive eden duygu “kaygı” iken, Sanders hareketini motive eden duygu “hayal kırıklığı” ve son olarak siyahları motive eden duygu ise “öfke”dir, denilebilir.

ÖMER PAÇAL

Washington D.C. 25 Mayıs'tan bu yana devam eden protestoların en yoğun yaşandığı yer, bu yazının da amacı uzun yıllardır D.C. de yaşayan biri olarak, beni bu protestolara dahil eden sebepler, ve D.C yerelinde gelişen protestoların dinamiklerini kendi gözlemlerimden hareketle anlatmaktır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Minneapolis kentinde 25 Mayıs'ta 46 yaşındaki George Floyd'un polis tarafından öldürülmesi ile başlayan protestolar Amerika'nın ve dünyanın birçok yerinde hala devam ediyor ve gündemi belirliyor. Bu protestolardaki derinliğe (katılımdaki çeşitlilik/süreklilik) ve genişliğe (mekansal yayılım/Amerika'nın birçok kenti, Avrupa ve başka kıtalar) bakıldığında, bunu önceki siyah direnişlerinden ayıran bazı temel özelliklerinden bahsetmek mümkündür. Hem mekansal olarak daha kozmopolit, siyah nüfusunun çoğunlukta olmadığı şehirlerde ortaya çıkması, hem de protestolara katılımdaki çeşitlilik gibi bazı temel farklılıklar, bu protestoları 2014 Ferguson ve 2015 Baltimore siyah direnişlerinden ayırıyor.

Washington D.C. 25 Mayıs'tan bu yana devam eden protestoların en yoğun yaşandığı yer, bu yazının da amacı uzun yıllardır D.C. de yaşayan biri olarak, beni bu protestolara dahil eden sebepler, ve D.C yerelinde gelişen protestoların dinamiklerini kendi gözlemlerimden hareketle anlatmaktır.

Amerika'da siyahlara karşı yapılan sistematik ırkçılık ve polis teşkilatının siyahlara karşı kullanmış olduğu şiddet yeni değil, polis şiddeti haritası web sitesinin istatistiklerine göre 2019'da binin üzerinde insan polis tarafından öldürülmüş ve öldürülenlerin yüzde 24'ü siyah, oysaki siyahlar ABD nüfusunun sadece yüzde

D.C. merkezinde siyahlar toplam (700 bin) nüfusun yüzde 45'ini oluşturmakla beraber, D.C. bölgesi olarak bilinen Kuzey Virginia ve Güney Maryland dahil edildiğinde, siyah nüfusu yüzde 15'lere tekabül etmektedir.

13'ünü oluşturuyor. George Floyd'un korkunç bir şekilde öldürülmesi, ölüm şekli ve ölümünün videoya alınmış olması protestoları başlatan asıl sebep olmakla birlikte, protestoların derinliğine, genişliğine, ve özellikle protestoların merkezi denebilecek mekanlara (Minneapolis, Washington, Seattle, Washington, D.C., New York, Atlanta, Portland, Phoenix, Denver, Oakland) ve katılımcıların profillerine bakıldığında, protestoların içindeki farklı sosyal dinamikleri ve talepleri görme imkanımız olabilir.

Washington D.C. bölgesi ve protestoların merkezi denilebilecek diğer mekanlar (bu mekanları merkez olarak tanımlamamdaki kasıt; kitlesel yoğunluk ve sürekliliktir) siyah nüfusunun yoğunlukta olduğu şehirler değil ya da "deep south" (en güney) olarak bilinen köleliğin ve ırkçılığın tarihsel olarak en etkili olduğu ve yerleşim yerlerinin siyah ve beyaz ırk ayrımına göre belirlendiği eyaletlerden farklı karakterleri var. D.C. merkezinde siyahlar toplam (700 bin) nüfusun yüzde 45'ini oluşturmakla beraber, D.C. bölgesi olarak bilinen Kuzey Virginia ve Güney Maryland dahil edildiğinde, siyah nüfusu yüzde 15'lere tekabül etmektedir.

Protestoların ana mekanlarının temel özelliği, bu şehirlerin liberal-demokrat, kozmopolit şehirler olarak biliniyor olmasının yanı sıra, son 30 yıldır hızlıca büyüyen bu şehirlerin, göçmen nüfusu-

Devlet, belli bölgelere sıkıştırmış olduğu bu siyah mahallerini de, klasik liberal-hukuk devleti mekanizmaları ile yönetmek yerine, 24 saat polis ve kamera gibi kontrol/ şiddet mekanizmaları ile 'siyahsızlaştırma' çabasındadır.

nun yoğun olduğu, kira, ev fiyatları, kişi başına düşen gelir seviyesinin ve aynı zamanda gelir adaletsizliğinin de en yüksek olduğu şehirler olmasıdır. Gentrifikasyon politikaları sonucu, D.C.'nin hem siyahi kimliği/hafızası yok olma ile karşı karşıya, hem de siyahların tarihi mahalleleri, şehrin yeni sakinleri olan beyaz-orta sınıflar tarafından kuşatılmış durumdadır. Devlet, belli bölgelere sıkıştırmış olduğu bu siyah mahallerini de, klasik liberal-hukuk devleti mekanizmaları ile yönetmek yerine, 24 saat polis ve kamera gibi kontrol/ şiddet mekanizmaları ile 'siyahsızlaştırma' çabasındadır.

Bu yazı aslında şu sorular etrafında kurgulandı: 2014'te Michael Brown'un polis tarafından öldürülmesi ile başlayan Ferguson sokak hareketleri ile, 2015'te Freddie Gray'in polis tarafından öldürülmesi ile başlayan ve günlerce devam eden Baltimore sokak hareketleri neden Amerika genelinde protestolara sebep olmadı da, George Floyd'un öldürülmesi sebep oldu? Ya da neden Ferguson ve Baltimore gibi siyah popülasyonunun yüzde 70 oranlarında olduğu siyah-politik şehirler protestoların merkezi olmadı? Baltimore, Washington, D.C.'nin 40 mil kuzeyinde yer alan bir şehir. 1960'tan beri siyah politik hareketlerinin ve siyah kimliğinin güçlü olduğu bir şehir olmasına rağmen -benim gibi birçok insanın protestoların asıl merkezi olacağını beklerken- neden Baltimore ve Ferguson'daki protestolar sadece bir gün sürerken, siyahların daha

Her öfke insanı harekete geçirmediğine göre, George Floyd'ün öldürülmesi ile beyazlarda ortaya çıkan öfke, bir siyahın polis tarafından öldürülmesinden dolayı mı, yoksa beyaz-liberal değerlerin cezalandırma usulüne uymayan, "barbarca" ölüm şekline, ve yok edilme tarzına mıydı bu öfke?

az yaşadığı D.C. ve diğer şehirlerde günlerdir devam ediyor? D.C.'de günlerdir devam eden protestolara katılan on binler neden sadece 5 yıl önce ve 40 mil ötede George Floyd gibi polis tarafından öldürülen Freddie Gray için sokağa dökülmediler ve günlerce Baltimore sokaklarında devam eden direnişe destek vermediler? Siyahlara yönelik polis şiddetinin bu kadar sıradanlaşmış olduğu bir toplumda bu denli güçlü bir tepki insanı umutlandırmıyor değil, ama insan şu soruyu da sormadan edemiyor: Her öfke insanı harekete geçirmediğine göre, George Floyd'ün öldürülmesi ile beyazlarda ortaya çıkan öfke, bir siyahın polis tarafından öldürülmesinden dolayı mı, yoksa beyaz-liberal değerlerin cezalandırma usulüne uymayan, "barbarca" ölüm şekline, ve yok edilme tarzına mıydı bu öfke?

Protestoların olduğu şehirlere ve protestocuların profillerine bakıldığında genel hatlarıyla 3 ayrı grubun protestoları domine ettiğini ve her bir grubu motive eden duygunun ise farklı olduğu söylenebilir. Her ne kadar Trump karşıtlığı bu üç grubu birleştiren ortak bir payda olsa da; bu gruplar sınıfsal, politik ve etnik olarak birbirlerinden farklı gruplar. Orta ve orta-üst sınıf beyaz Amerikalılar, Bernie Sanders hareketi ve siyahlar protestoları domine eden, protestoların derinleşmesi ve genişlemesini sağlayan sosyal dinamiklerdir.

Bu bahsettiğimiz, sistemin omurgası diyebileceğimiz toplumsal kesim, ideolojik ve sınıfsal olarak destekleyemeyeceği protestoları ve sokak hareketlerini, 'kaygı' ve 'çaresizlik' halinin bir sonucu olarak desteklemek zorunda hissediyor ve bu protestoların Trump'ı zayıflatacağına dair politik bir beklenti içindeler.

Orta ve orta-üst sınıfı protestoları motive eden duygu “kaygı” iken, Sanders hareketini motive eden duygu “hayal kırıklığı” ve son olarak siyahları motive eden duygu ise “öfke”dir, denilebilir.

Amerika'da, orta, orta-üst sınıf beyaz liberal Amerikalılar ve sistemin ana akım liberal kurumlarında ortaya çıkan “kaygı”nın asıl sebebini en iyi ifade eden ve son 3-4 yıldır neredeyse her ortamda kullanılan terim “erosion of institutions”tır (kurumların aşınması) diyebiliriz. Bahsettiğimiz bu sınıf ve onun merkezdeki kurumları, Trump seçimleri kazandıktan sonra en büyük şoku yaşayan toplumsal kesim oldu aynı zamanda. Ve bu kesimin politik temsili ise Demokrat Parti'dir. Trump'ın seçimi kazanmasının ilk şokunu atlattıktan sonra, bu toplumsal kesimin ilk stratejisi, sisteme zarar vermeden Trump'ı sistem içi kurumlar vasıtasıyla sınırlandırmaktı, bu stratejinin başarısız olmasından sonra, ikinci strateji ise, Trump'ı azil etme süreciydi, bu stratejinin de başarısızlıkla sonuçlanması ile sistemin ana omurgasını oluşturan bu kesimdeki “kaygı” hali giderek “çaresizlik” haline dönüştü. Bu bahsettiğimiz, sistemin omurgası diyebileceğimiz toplumsal kesim, ideolojik ve sınıfsal olarak destekleyemeyeceği protestoları ve sokak hareketlerini, 'kaygı' ve 'çaresizlik' halinin bir sonucu olarak desteklemek zorunda hissediyor ve bu protestoların Trump'ı zayıflatacağına dair politik bir beklenti içindeler.

Protestoları yerel düzeyde organize eden ve sürekliliğini mümkün kılan başka bir sosyal grup ise Bernie Sanders hareketi/ taraftarlarıdır. Sanders hareketi, son bir yıldır Bernie Sanders'ın başkanlığı için yürütmüş olduğu etkili taban çalışmasının sonucu olarak, hem yerelerde hem de sosyal medya üzerinde hızlı organize olma deneyimini kazandılar.

Bahsettiğimiz bu kesimin protestoları desteklemesinin başka bir nedeni ise, korona virüsü ile ortaya çıkan sistem içi uyumsuzluğun üretmiş olduğu kaygı ve korku halidir. Federal hükümetin eyalet valileri ile olan kavgası, eyaletlerin kendi içinde bir türlü organize olamama durumu, en temel ihtiyaç olan maskeye ulaşımdaki sıkıntı ve hastanelerin ventilatör temin etme konusundaki sorunlar, korona virüsü sonrası için net bir çıkış stratejisinin olmaması gibi durumlar, bu kesimlerde hem sistemin iyi işleyemediğine dair bir kaygı, hem de hayatlarında ilk defa temel-gündelik ihtiyaçlara ulaşamama durumunun üretmiş olduğu korku halinin oluşmasına sebep oldu.

Sistemin omurgası denilebilecek bu kesimin yerel düzeyde protestolara katılması ve sistemin merkezindeki bütün medya ve diğer kurumları ile eylemleri sahiplenmesi, eylemlerin hem hızlı yayılmasına hem de toplumun en merkezinde meşrulaşmasına sebep oldu, bunun sonucu olarak protestolar kısa sürede hem toplum içinde derinleşti, hem de başka şehirlere genişlemiş oldu.

Protestoları yerel düzeyde organize eden ve sürekliliğini mümkün kılan başka bir sosyal grup ise Bernie Sanders hareketi/taraftarlarıdır. Sanders hareketi, son bir yıldır Bernie Sanders'ın başkanlığı için yürütmüş olduğu etkili taban çalışmasının sonucu olarak, hem yerelerde hem de sosyal medya üzerinde hızlı

Sanders'in sol söylemleri ile politize olan, üniversite mezunu bu genç ve dinamik kitle hem sistem içindeki mücadeleyi kaybetti, hem de korona virüsüyle ortaya çıkan işsizlik ve belirsizlikten en çok etkilenen beyaz yoksul kesim oldular denilebilir.

organize olma deneyimini kazandılar. Sanders hareketinin güçlü olduğu 35 yaş altı, orta, orta-alt, kentli-beyaz sınıf, başkanlık yarışını Biden'a kaptırdıktan sonra ciddi bir hayal kırıklığı yaşadılar. Washington D.C. bölgesinde, daha önce Sanders aktivistliğini yapan birçok kişi, bugün protestoları organize edip, protestolarda siyahlardan sonra en çok yer alan kesim oldular -hatta yer yer ve zaman zaman siyah protestocularardan daha çok yer aldılar. Sanders taraftarlarının 2016 ve 2020'deki Demokrat Parti'deki başkanlık yarışını kaybettikten sonra Demokrat Parti'nin içindeki statükonun solcu bir adaya izin vermeyeceğini görmeye beraber, parti içindeki mücadelenin de limitlerini deneyimlemiş oldular. Her ne kadar Bernie Sanders taraftarlarına Biden'a oy verin diye çağrı yapsa da, Sanders taraftarlarının yüzde 25'i hala Biden'a oy vermeyeceğini söylüyor.

Sanders'in sol söylemleri ile politize olan, üniversite mezunu bu genç ve dinamik kitle hem sistem içindeki mücadeleyi kaybetti, hem de korona virüsüyle ortaya çıkan işsizlik ve belirsizlikten en çok etkilenen beyaz yoksul kesim oldular denilebilir. Bu kitle hem politik olarak sokak eylemlerine çok yabancı değil, hem de sistem içi mücadeleye dair ciddi bir hayal kırıklığı yaşadıkları için, sokaklar onlara ilk defa kendi itirazlarını dile getirmek için sistem dışı bir platform sunmuş oldu.

Sanders hareketinin protestolarda aktif yer alması ile hem BLM hareketi ile, hem de genel siyah kamuoyu ile sahici bir ilişki kurma fırsatını elde etmiş oldu.

Sanders hareketinin, protestolara aktif katılmasının başka bir nedeni ise, Sanders hareketinin özellikle 2016 Bernie Sanders seçim kampanyası döneminde Black Lives Matter (BLM) hareketi ile ciddi politik/düşünsel tartışmalar, yer yer fiziki kavgalar (Ağustos 2015, Seattle’de Sanders’ın sahneden indirilmesi olayı gibi) yaşanmasından sonra, Black Lives Matter hareketi ile 2019 yılından itibaren dayanışma zeminini güçlendirme arayışlarıdır. Sanders hareketi ile Black Lives Matter hareketi arasında 2015’te başlayan kimlik ve sınıf merkezli tartışmalarda, BLM hareketi, Sanders’ın siyah kimliğine ayrı bir vurgu yapmadığını, her şeye sınıf gözlüğü ile baktığını ve sol ilericiliğin bu yüzyılda/Amerika’da karşılığının kimlik haklarının tanınması olduğunu dile getiriyorlardı.

Sanders, 2020 yarışına giderken, 2016 pozisyonunu revize etmeye çalıştı ve BLM hareketinin ‘Sanders çok beyazdır’ eleştirisini açıkça kabul etti.

Amerika’da sendikal/sol hareketin ırkçı ve ayrımcı geçmişi, 1960’lardan itibaren oluşmaya başlayan siyah orta sınıfının Demokrat Parti’nin merkez siyaseti ile olan ilişkisi ve bunu riske atmama hali, siyahların yoğun yaşadığı güney eyaletlerinde kiliselerinin hala etkili olması gibi nedenlerden dolayı, Sanders hareketi Siyahlar arasında etkili olamıyor ve bu durum onun en zayıf ayağını oluşturuyor. Sanders hareketinin protestolarda aktif yer alması ile hem BLM hareketi ile, hem de genel siyah kamuoyu ile sahici bir ilişki kurma fırsatını elde etmiş oldu. Aynı zamanda protestolarla ortaya çıkan toplumsal enerji ile kendine siyasette yeni bir zemin yaratmış (bulmuş) oldu.

Amerikalı bir siyah hangi yanımıza denk düşer?

George Floyd'un ırkçı ve geçmişî şiddet ve suçla dolu beyaz bir polis tarafından katledilmesi ve onun ardından sosyal medyada pek çok kişinin Türkiye'de polisler tarafından öldürülen nice genci/çocuğu hatırlatması, Amerikalı siyahın "alamadığı nefes" in buradan hissedildiğini gösteriyor.

MEHTAP TOSUN

Bu son vakaların hepsi şiddetin bu ülkede pek çok kesime yabancı olmadığını ve hatta şiddetin o kesimlerin kimliklerinin bir parçası haline geldiğini gösterir. Bir başka şeyi daha gösterir, o da klasik “barbar” ve “uygar” ayrımının anlamsız hale gelmesi.

Karantinada, her birimizi çevreleyen ölümün ortasında bile her gün artan polis şiddeti, erkek şiddeti, zorbalık, işkence ve cinayet sahnelerine tanıklık ediyoruz. Çünkü şiddet karantinada değil, sürekli teyakuzda ve kendisini unutturmama derdinde. En son yaşanan şiddet vakalarını biraraya getirirsek bunu çok daha net bir şekilde görmüş oluruz. Cemevlerine polisin girmesi, Bakırköy’de kilisenin kapısının yakılmak istenmesi, Kuzguncuk Ermeni kilisesinin haçının çalınması, Kürtlere ait mezarların tahrip edilmesi, süreğen kadın cinayetleri ve en yenisi iki gün önce Hrant Dink Vakfı’na gönderilen yazılı ölüm tehdidi içeren e-posta ve daha niceleri. Bu son vakaların hepsi şiddetin bu ülkede pek çok kesime yabancı olmadığını ve hatta şiddetin o kesimlerin kimliklerinin bir parçası haline geldiğini gösterir. Bir başka şeyi daha gösterir, o da klasik “barbar” ve “uygar” ayrımının anlamsız hale gelmesi. Çünkü barbar olarak tanımlanan davranışları engellemek, önlemek amacıyla geliştirilen devlet, hukuk vb. gibi örgütlenmeler, uygarlığın şiddetin önüne diktiği tüm değerleri ve kurumları işlemez hale getirmiş ve şiddetin üreticisi olduğu görülmüştür. Bu nedenle uzunca zamanlardan beri şiddeti hissedenler ve hissetmeyenler olarak ikiye ayrılmış bir toplum içerisindeyiz ve görünmezleşen kesimlerin varlıklarını ancak şiddete maruz kaldıklarında yeniden hatırlıyoruz. Toplumsal safların bu şekilde ayrılmışlığının Türkiye dışında en iyi örneğini Amerikalı siyah George Floyd’un bir polis tarafından işkenceyle öldürülme-

Tamika şöyle diyordu: “Polisleri tutuklayın. Hepsini tutuklayın. Sadece bazılarını değil, sadece Minneapolis’dekileri değil. Tüm şehirlerde, Amerika’nın tamamında, siyahların katledildiği bütün şehirlerde, tüm şehirlerde tutuklayın. Bütün mevzu bu, işinizi yapın.

sinde ve sonrasında Amerika’nın birçok eyaletine yayılan protestalarda görebiliyoruz. Bu protestoların birinde, sosyal medyanın gündemine oturan ABD’li aktivist Tamika Mallory’ın yaptığı konuşma devletin cepheleşmesi, şiddeti, hukuku üzerine adeta bir manifestoydu. Tamika şöyle diyordu:

“Polisleri tutuklayın. Hepsini tutuklayın. Sadece bazılarını değil, sadece Minneapolis’dekileri değil. Tüm şehirlerde, Amerika’nın tamamında, siyahların katledildiği bütün şehirlerde, tüm şehirlerde tutuklayın. Bütün mevzu bu, işinizi yapın. Bu ülkenin güya herkes için özgürlükler ülkesi olması gerekiyor. Bu ülke siyahlar için hiçbir zaman özgür bir ülke olmadı. Bize yağmadan bahsetmeyin. Yağmacı sizsiniz. Amerika bizi yağmaladı. Amerikalılar buraya ilk geldiklerinde Amerikan yerlilerini yağmaladı. Yani yağma sizsiniz. Biz şiddeti sizden öğrendik.”

Bu cümlelerin her biri devletin siyahlara meşru gördüğü süreğen şiddeti, yani cezasızlığa imkan tanıyan hukuk dışında bırakılma hallerini yüksek sesle ifade ediyordu. Tamika’nın sözleri Türkiye’ye uyarlanabilir mi? Elbette aralarındaki farkları ortadan kaldırmamalı, ama vurgulanması gereken nokta iktidarların şiddet potansiyellerinin ve yöntemlerinin ciddi benzerlikler taşıdığıdır. “Özgür bir ülke” düşüncesi vatandaş tahayyülü dışında bırakılan, “ulus” topluluğunun

Buna iktidarların kışkırtıcı rolünü de ekleyin, nefret dolu düşman temsillerinin ve şiddet kimliklerinin oluşmasını sağlıyorlar; mesela Türkiye’de en çok kullanılan “kılıç artığı”, “vatan haini”, “terörist”... ve Amerika’da syahlar için söylenen “zenci”, “nigger”, “yağmacı” vb. gibi.

dışına atılan kesimlere ancak ölümün, şiddetin çevrelediği bir özgürlük vadediyor. “Devletin işini yapması” ise bu ülkede şiddete maruz bırakılan bütün kesimlerin hukuka ve adalete ulaşabilme çağrısıdır. Peki devlet ile polis şiddeti arasında nasıl bir bağlantı var? İktidarların aracısı olan polisler genel anlamda suçların cezasız kalacağı bilinciyle çatışma alanına çıkarlar. Daha gaddar ve canice eylemler geliştirme-lerinin nedeni görevlerini kötüye kullanmaları durumunda üsleri tarafından cezalandırılma endişesi taşımamalarındandır. Dolayısıyla, cezasız kalma durumu Jacques Semelin’in deyimiyle hem “şiddet sarhoşluğu” yaratıyordu, hem de “onlara ölümcül fantazmalarını gerçekleştirme imkanı veriyordu.” Buna iktidarların kışkırtıcı rolünü de ekleyin, nefret dolu düşman temsillerinin ve şiddet kimliklerinin oluşmasını sağlıyorlar; mesela Türkiye’de en çok kullanılan “kılıç artığı”, “vatan haini”, “terörist”... ve Amerika’da syahlar için söylenen “zenci”, “nigger”, “yağmacı” vb. gibi. O yüzden herhangi bir polis müdahalesinde onlardan duyduğumuz “Ben devleti temsil ediyorum, ben devletim” cümlesi onlara verilen fiili yetkinin ve cezasızlığın kanıtıydı. Ancak polisleri cezadan bağışık tutma hali, aynı zamanda işledikleri bütün suçlara toplum izin vermiş ve toplum adına yerine getiriliyormuş gibi görülmesine de yol açar, ki en tehlikelisi de budur.

//

Peki sergilenen vahşetler karşısında nefessiz kalan, tıkanan beden, aynı zamanda o toplumun da tıkanmış olduğunun ifadesi değil midir?

George Floyd'un ırkçı ve geçmişi şiddet ve suçla dolu beyaz bir polis tarafından katledilmesi ve onun ardından sosyal medyada pek çok kişinin Türkiye'de polisler tarafından öldürülen nice genci/çocuğu hatırlaması, Amerikalı siyahın "alamadığı nefes" in buradan hissedildiğini gösteriyor. Peki sergilenen vahşetler karşısında nefessiz kalan, tıkanan beden, aynı zamanda o toplumun da tıkanmış olduğunun ifadesi değil midir?

Semelin, J. (2011) Arındırma ve Yok Etme : Katliam ve Soykırımın Siyasi Kullanımları, çev. Melike Işık Durmaz, İletişim: İstanbul, ss. 346,374

Kötülüğün dayanılmaz cazibesi

Güvenlik güçlerinin tutumu sadece ABD veya Türkiye'yle sınırlı değil. Uygulamalar ve şiddetin niteliği ülkeden ülkeye değişse de kolluk kuvvetlerinin tetiği çekerken gözlerini kırpmamasının ortak bir nedeni var. "Cezasızlık".

KUZEY YÜCEL

Kimilerine göre tüm zamanların en büyük rapçisi olan Tupac Shakur aynı tarihli “Changes” şarkısında “Polisler zencileri umursamıyor, tetiği çek zenciyi öldür ve o bir kahraman, değişim görmüyorum gördüğüm sadece ırkçı yüzler” gibi sözlerle durumun vahametini ortaya koymuştu.

Son günlerde ABD’de George Floyd’un Minneapolis Polis Departmanı görevlilerinden Derek Chauvin tarafından 8 dakika 46 saniye boyunca boğazına bastırılması sonucu her açıdan orantısız bir müdahaleyle öldürülmesi ABD’deki polis şiddetini ve siyahlara uygulanan ayrımcı muameleleri bir kez daha dünya gündemine oturttu. ABD ölçeğinde büyük protestolar ve gösteriler düzenlendi, bu yazının yazıldığı anlarda da düzenlenmeye devam ediyor.

ABD’de siyahların polis tarafından öldürülmesi bugünün problemi değil. Bu durum tarihsel bir soruna dönüşmüş bulunmakta. Öyle ki 1992’de siyahi Rodney King’e orantısız müdahalede bulunmakla suçlanan dört polisin mahkemede aklanmasının akabinde Los Angeles şehrinde “ayaklanma” denebilecek kadar ciddi olaylar yaşanmıştı. Polislerin agresif ve ırkçı tutumu daha o günlerde siyah müzik kültürünün konusu olmaktaydı. Kimilerine göre tüm zamanların en büyük rapçisi olan Tupac Shakur aynı tarihli “Changes” şarkısında “Polisler zencileri umursamıyor, tetiği çek zenciyi öldür ve o bir kahraman, değişim görmüyorum gördüğüm sadece ırkçı yüzler” gibi sözlerle durumun vahametini ortaya koymuştu. Yakın tarihte siyahi rapçi YG’nin çıkardığı bir şarkının adı da “Polis cinayetten aklanıyor” şeklinde.

Geçmişten bugüne sayısız ölüm olayının yanında benim de ABD’de bulunduğum esnada Philando Castile’nin 6 Temmuz 2016 tarihinde polis tarafından öldürülmesi olayı

ABD'deki sorunun temelinde tabii ki dünyanın birçok yerinde olduğu gibi kapitalizm var. Kenar mahallelere sıkışıp kalan siyahlar suçla iç içe bir yaşam sürmeye mahkum ediliyor, vahşi kapitalizm içerisinde bu şekilde ayakta kalmaya çalışıyor.

tüm sürece iyi bir örnek. 32 yaşındaki Philando Castile arabası polis tarafından kenara çekildiğinde içinde sevgilisi Diamond Reynolds ve Reynolds'un dört yaşındaki kızı vardı. ABD yasaları gereğince üzerinde bir silah olduğunu yanına gelen polise bildirdi, daha sonraysa ehliyetine uzandığı esnada polis memuru Jeronimo Yanez tarafından vuruldu ve hayatını kaybetti. Castile'nin sevgilisi Reynolds bu esnada Facebook üzerinden canlı yayın yapmaya başladı, birçokları Reynolds'un bu şekilde polis tarafından vurulmaktan kurtulduğunu düşünüyor. Jeronimo Yanez siyahları öldüren diğer birçok polis gibi aklandı.

ABD'deki sorunun temelinde tabii ki dünyanın birçok yerinde olduğu gibi kapitalizm var. Kenar mahallelere sıkışıp kalan siyahlar suçla iç içe bir yaşam sürmeye mahkum ediliyor, vahşi kapitalizm içerisinde bu şekilde ayakta kalmaya çalışıyor. Ku Klux Klan kültürüyle yoğrulmuş, konfederasyon döneminin ırkçı dürtülerini hâlâ içlerinde taşıyan "tuzu kuru" denebilecek beyaz Amerikalılar bu durumu kendilerine bir tehdit olarak görüyor. Sonuç olarak da cinayet işleyen polisleri aklamak sistemin düzgün işleyebilmesi için (!) gerekli görülüyor. Nüfusun yüzde 12-13'ünü siyahlar oluşturmasına rağmen ABD'nin en üst yasama organı olan Kongre'de sadece üç siyah senatör var. Ancak ne bu az sayıdaki senatör ne de önceki başkan Barack Obama, Tupac'ın bahsettiği değişimlerin

**Yılmaz Öztürk
sakin bir cuma
akşamı iş çıkışı
arkadaşlarıyla
parkta buluştuktan
sonra eve giderken
Küçükarmutlu
Karakolu'na birkaç
kişinin havai fişek
atacağını, olayı
yapanların peşine
düşen polisin
olayla uzaktan
yakından hiçbir
alakası olmayan
kendisini sırtından
vuracağını tahmin
edemezdi.**

yaşanabilmesi için girişimde bulunamadı. Çünkü böyle bir değişim ABD genel siyasetinin ırk ayrılıklarından beslenen vahşi kapitalist yapısına aykırı.

ABD açısından polislerin sistemden beslenen bir cezasızlık içinde silahlarını kullanmak konusunda tereddüt etmediklerini ortaya koyduk. Peki kendi cumhurbaşkanının da George Floyd'un ölümünü kınadığı ülkemizde durum ne? Ülkemizde de sürpriz olmadığı üzere polislerin işlediği suçların cezasız kalması yeni bir olgu değil. Öyle ki toplum kolluk görevlilerinden dayak yemeyi, kolluk görevlilerince hakarete maruz kalmayı içselleştirmiş durumda. Çünkü vatandaş hakkını aramaya çalıştığında bunun beyhude bir çaba olacağını düşünüyor. Haklılar mı? İki örnekle bakalım. Yılmaz Öztürk sakın bir cuma akşamı iş çıkışı arkadaşlarıyla parkta buluştuktan sonra eve giderken Küçükarmutlu Karakolu'na birkaç kişinin havai fişek atacağını, olayı yapanların peşine düşen polisin olayla uzaktan yakından hiçbir alakası olmayan kendisini sırtından vuracağını tahmin edemezdi. Onu öldüren polis eylemi yapanlarla görüş mesafesini kaybetmediğini iddia etmişti, peki görüş mesafesini kaybetmediyse olayla hiçbir alakası olmadığı mahkemece de sabit görülen Yılmaz'ı nasıl sırtından vurmuştu? Bu kasten öldürme değil miydi? Kanundaki karşılığı müebbet değil miydi? İlk derece mahkemesinin istinaf mahkemesince de hukuka uygun bulunan kararıyla polis 10 yıl gibi komik bir ceza aldı. Ama bu komik ceza polislerin karıştığı ölüm olayları bakı-

Dünya ölçeğinde durum ne? 10 Mart 2010 tarihinde Lambros Fountas Yunanistan'da bir gösteri esnasında polis tarafından öldürüldü. 76 yaşındaki babası 10 yıldır adalet arıyor.

mından bir rekordu. Yatağında uyuyan Dilek Doğan gece bir anda, kendisi veya ailesiyle alakası olmayan bir kişiyi aramak için evlerine gelen polisin silahından çıkan kurşunla hayatını kaybetti. Onu öldüren polis, olaya ait kamera görüntüleri ve mahkeme aşamasında silindiği anlaşılan, arama işlemine katılan polislerden birinin “özel hareket bunu nasıl yapar” şeklindeki sözlerinin bulunduğu video kaydına rağmen taksirle öldürmeden altı yıl ceza aldı. Cezası kesinleştiğinde yeni infaz yasasından yararlanacak. Gezi'deki ölümlerden hiçbirindeyse adalet yerini bulmadı.

Dünya ölçeğinde durum ne? 10 Mart 2010 tarihinde Lambros Fountas Yunanistan'da bir gösteri esnasında polis tarafından öldürüldü. 76 yaşındaki babası 10 yıldır adalet arıyor. 3 Ekim 2019 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Fountas'ın ölümüne ilişkin yargılamanın etkin olmadığından bahisle Yunanistan'ı mahkum etti. Etiyopya'da askerlerin devlete karşı ayaklanmaların olduğu Oromia bölgesinde 2018-2019 döneminde birçok olaya karıştığı insan hakları örgütlerince tespit edildi. Bu olaylardan birinde gözaltına alınanların telefonları toplandı. Toplanan telefonlardan biri çaldı, askerler telefonun kime ait olduğunu sordu, iddiaya göre Ariti Shunundi telefonun kendisine ait olduğunu söylediğinde iki kez sırtından vurularak öldürüldü. Yine Kamerun'un karışıklık olan bir bölgesinde silahsız ve savunmasız bir kadın ve iki

Gördüğümüz üzere güvenlik güçlerinin bu tutumu sadece ABD veya Türkiye'yle sınırlı değil. Uygulamalar ve şiddetin niteliği ülkeden ülkeye değişse de kolluk kuvvetlerinin tetiği çekerken gözlerini kırpmamasının ortak bir nedeni var. "Cezasızlık". İnsanoğlu olarak maalesef genel bir problemimiz var.

çocuğunun 2019'un Şubat ayında Kamerunlu askerlerce öldürüldüğü görüntüler dünya basınına yansıdı. Myanmar'da askerlerin Rohingya Müslümanlara karşı takındığı tutum, Filistinlilerin İsraili polislerce defalarca öldürülmesi, Bolsonaro'nun gelişiyile favelalara karşı daha da agresifleşen Brezilya polisi ve daha sayamadığımız niceleri.

Gördüğümüz üzere güvenlik güçlerinin bu tutumu sadece ABD veya Türkiye'yle sınırlı değil. Uygulamalar ve şiddetin niteliği ülkeden ülkeye değişse de kolluk kuvvetlerinin tetiği çekerken gözlerini kırpmamasının ortak bir nedeni var. "Cezasızlık". İnsanoğlu olarak maalesef genel bir problemimiz var. Yaptığımız eylemlerden ceza görmeyeceğimizi düşündüğümüzde kötülüğe meylediyoruz. Yaptığımız yanlış hareketlerin diğer insanlar üzerinde yaratacağı etkileri umursamıyoruz, hatta kötülük yapmaktan zevk alıyoruz. Kötülüğün dayanılmaz cazibesine kapılıyoruz. Yapılması gereken dünya ölçeğinde kolluk kuvvetlerinin yaptıkları kanun dışı eylemleri denetleyebilecek etkili bir sistem kurmaktır. Konforlarına düşkün olan, sistemin sorunlarını yok etmek için çaba sarf etmeyen bilakis bu sorunlardan beslenen politikacılardan bunu beklemek hayalciliktir. Bunu gerçekleştirebilecek tek güç halkın bizzat kendisidir. İnsanları sebepsiz yere öldüren, döven, işkence edenleri gerçek anlamda bundan alıkoyabilecek mekanizmaların olduğu güzel bir dünya görebilmek umuduyla. "Dünyayı güzellik kurtaracak , bir insanı sevmekle başlayacak her şey".